

Geniş
bir parselin ortasına
tek başına yerleşen ve do-
layısıyla dört taraftan yeşille
çevrelenen yapı, yatak
odaları gibi özel
me-kanlar- la sosyal
kullanım- la-rın ayrı iki
blok halinde ayrışması
ile şekillen- miş-tir. İki
blok arasın- da bağlayıcı
alan olarak gündelik kullanı-
ma yö-nelik düşünülmüş oturma bölümü
bulunmaktadır. Yatak odaları tek
bir kat halin- de dış me-
kan-larla ra-
hat bir ilişki
içinde kur-
gulan-mış- tır. Diğer
bö-lümde resepsiyon
salonu olarak kullanılması plan-
lanmış merkezi geniş
hacmin

Bina Kimlikleri Söyleşileri – 9
VALİ KONAĞI

Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi
TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

Akademik Direktör
İnci Aslanoğlu

Proje Koordinatörü
T. Elvan Altan

Proje Grubu
Ali Cengizkan, Aydan Balamir, Elvan Altan Ergut,
Esin Boyacıoğlu, Filiz Yenişehirlioğlu, Haluk Zelef,
İnci Aslanoğlu, Leyla Alpagut, Neşe Gurallar, Nuray
Bayraktar, Nurşen Kul, Yeşim Uysal, Yıldırım Yavuz,
Üstün Alsaç.

Seri Editörü
T. Elvan Altan

Sayı Editörü
Haluk Zelef

Yayına Hazırlayan
Esin Bölükbaş, Y.Yeşim Uysal

Grafik Tasarım
Cenk Alpaslan

Grafik Uygulama
Mimarlar Odası Ankara Şubesi

Fotoğraflar: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
Arşivi

Elektronik Yayın:

ISBN

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından
yayına hazırlanmıştır.

Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ
CHAMBER OF ARCHITECTS OF TURKEY ANKARA

Bina Kimlikleri Söyleşileri 9 Vali Konağı
İlk Tasarım: 29 Aralık 2011, Revizyon: Ocak 2020

Geniş
bir parselin ortasına
tek başına yerleşen ve do-
layısıyla dört taraftan yeşille
çevrelenen yapı, yatak
odaları gibi özel
me-kanlar- la sosyal
kullanım- la-rın ayrı iki
blok halinde ayrışması
ile şekillen- miş-tir. İki
blok arasın- da bağlayıcı
alan olarak gündelik kullanı-
ma yönelik düşünülmüş oturma bölümü
bulunmaktadır. Yatak odaları tek
bir kat halin- de dış me-
kan-larla ra-
hat bir ilişki
içinde kur-
gulan-mış- tır. Diğer
bö-lümde resepsiyon
salonu olarak kullanılması plan-
lanmış merkezi geniş
hacmin

The notebook is open, showing two pages. The left page is white with a red star and crescent emblem and the text 'T.C. NÜFUS HİZMETİ GİZDANI' (T.C. Population Service Secretariat). Below the text is a small, dark, rectangular object, possibly a stamp or a small photograph. The right page is white and contains a table with handwritten entries. The table has two columns and several rows. The entries are as follows:

Adı	Ali Özgür
Doğum tarihi	1978
Doğum yeri	Manisa
Mesleği	Emekçi
Mevlüt tarihi	Öğrenim durumu
Evlilik	Evli

Yeni Konacı

Geniş bir parselin ortasına tek başına yerleşen ve dolayısıyla dört tarafa doğru yayılma eğilimi taşıyan yapı, yatak odaları gibi özel mekanların sosyal kullanımlarının yanı sıra blok halinde ayrımsız ile şekillenir. İlk blok arasında bağlayıcı olan alarak gündelik kullanımın yönelik düşüncümüzün olumsuz bilmüşür bulunur. Yaka odaların her iki kal halinde da mekanlarla rahat bir ilişki içinde kurgulanmıştır. Diğer bölüme yer alan resepsiyon salonları olarak kullanılan planlaması merkezde geniş hacmin etrafında bu işlev için uzatılan banyoları banyoları mekanlar ise dışarıya dönük bir düzene sahiptir. Bu bölüm, serbest plan diye tanımlanabilir enliyolu, her iki bölüme

Tüm bu özellikleriyle dönemin mimari yaklaşımını pek çok açıdan yansıtan Vali Konağı, yarattığı mekan zenginliği ve ilade gücü ile de dikkat çeken bir yapıdır.

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin 2003 yılından bu yana sistematik bir biçimde yürüttüğü "Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi" Cumhuriyet döneminde inşa edilen önemli mimarlık ürünlerinin belgelenmesi ve bu arşivin toplumun tüm kesimleri ile paylaşarak, kent kültürünün oluşumuna katkıda bulunulması amaçlarıyla ortaya çıktı.

Uzmanların ve akademisyenlerin bilgi dağarcığı ile gelişen proje çeşitli etkinliklerle kamuoyuna tanıtıldı. Proje kapsamında yer alan binaların akademisyenlerin ve uzmanların titiz seçimleri ile birlikte belirlenmesinin ardından Bina Kimlikleri Sergisi 3 etaplı olarak hazırlandı. Bina Kimlikleri Sergisi sırası ile "Cumhuriyetin 10 Yılı", "Cumhuriyetin 25 Yılı" ve "Cumhuriyetin 50 Yılı" başlıkları ile yurtdışında ve yurt içinde pek çok üniversite, kamu kurumu, sergi salonu, çeşitli kentsel mekânlarda ve etkinliklerde sergilenerek, Cumhuriyet dönemi mimarlık mirası kamuoyuna tanıtıldı. Her sergi ile birlikte ortaya çıkan Bina Kimlikleri Katalogu gerek mimarlık öğrencileri, gerekse de mimarlık ve kente ilgi duyan kesimlerce talep edilir hale geldi.

Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi'nin amaçlarının başında mimarlık ve kent kültürünün desteklenmesi olduğu kadar, mimarlık mesleğine ait bilgi birikiminin artırılması da yer alıyor. Cumhuriyetin ilanından başlayarak günümüze kadar mimarlık üretim biçimlerinin anlaşılması, mimarlık tarihine katkıda bulunulması, mimarlık tarihini şekillendiren olayların ortaya çıkartılması, Türkiye'de mimarlık ortamını şekillendiren aktörlerin tartışılması konuları da projenin hedefleri arasında.

Cumhuriyet dönemi mimarlık ürünlerine yönelik arşivin geliştirilebilmesi ve bu bilgi birikiminin paylaşılması amacıyla proje kapsamında farklı araçlar geliştirilmiştir. Web sayfası üzerinden aktarılan bilgi birikimi, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin arşivinin kullanıcılara açması ile daha fazla kesim tarafından kullanılabilir hale gelmiştir.

Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi kapsamında yer alan yapılara dair bilgi birikiminin çoğaltılması amacıyla düzenlenen "Bina Kimlikleri Söyleşileri" kullanıcılar, kentliler, uzmanlar ve mimarları bir araya getirerek mimarlık, kent kültürü ve gündelik yaşam ilişkisi üzerine önemli köprüler kurmuştur. Bina Kimlikleri Söyleşilerinde ortaya çıkan birikim, yapıya dair kapsamlı bilgiler ve değerlendirmeler yayın haline getirilerek mimarlık ortamına ve okuyuculara sunulmuştur.

Mimarlık kültürünün toplumla buluşması, Cumhuriyet dönemi mimarlık kültürünün arşivlenerek bellek oluşturulması çerçevesinde çalışmalarına devam eden projeye yönelik oluşan olumlu tepkiler, Türkiye'de modern mimarlık mirasının korunması konusunda duyarlılık oluşmasını da sağladı. Bu tepkilerin çoğalacağı umuduyla, Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nde ilgili dönemin Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesini oluşturup, geliştiren Prof. Dr. İnci Aslanoğlu ile Proje Koordinatörü Doç. Dr. T. Elvan Altan'a, Proje Ekibine ve Proje çalışanlarına teşekkür ederiz.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
45. Dönem Yönetim Kurulu

Yapım Tarihi : 1973
Yeri : Çankaya, Ankara
Mimarı : Enver Tokay
Bugünkü İşlevi : Vali Konağı

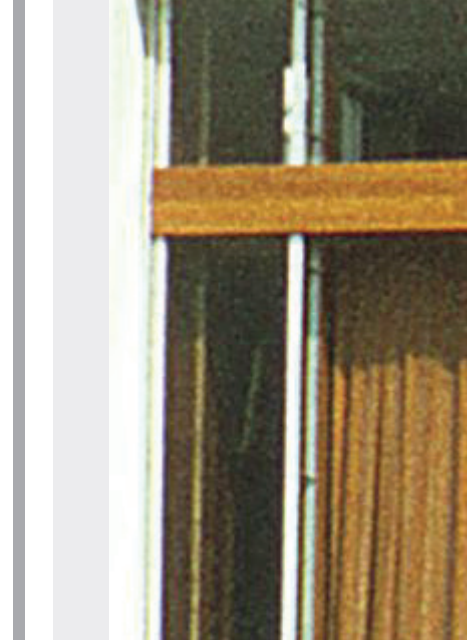

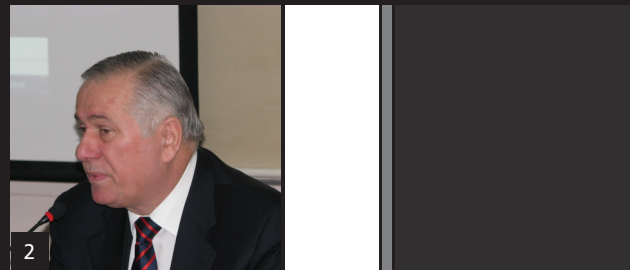
Vali Konağı

Geniş bir parselin ortasına tek başına yerleşen ve dolayısıyla dört taraftan yeşille çevrelenen yapı, yatak odaları gibi özel mekânlarla sosyal kullanımların ayrı iki blok halinde ayrışması ile şekillenmiştir. İki blok arasında bağlayıcı alan olarak gündelik kullanıma yönelik düşünülmüş oturma bölümü bulunmaktadır. Yatak odaları tek bir kat halinde dış mekânlarla rahat bir ilişki içinde kurgulanmıştır. Diğer bölümde resepsiyon salonu olarak kullanılması planlanmış merkezi geniş hacmin etrafında bu işlevin farklı uzantılarını barındıran mekanlar ise içe dönük bir düzene sahiptir. Bu bölüm, serbest plan diye tanımlanan anlayışla, hiç bir bölücü eleman olmadan her hacim arasında kesintisiz bir görsel ilişkinin sağlanması hedeflenerek tasarlanmıştır.

Farklı mekânlar tanımlarını zemindeki küçük yükselti farklarıyla yaratmaktadırlar. Bu hacimler dik açıdan sapan geometrilerle kütsel olarak da ifade edilmiş ve böylece bu bloğu yatak odalarını barındıran kanattan belirgin olarak ayırtmışlardır.

Tüm bu özellikleriyle döneminin mimari yaklaşımını pek çok açıdan yansıtan Vali Konağı, yarattığı mekân zenginliği ve ifade gücü ile dikkat çeken bir yapıdır.

3

1. Haluk ZELEF
2. Doğan ACAR
3. Zafer AKAY

BÜLENT BATUMAN- Hepiniz dokuzuncu Bina Kimlikleri Söyleşimize hoş geldiniz. İlk beş bina kimlikleri söyleşisi kamu yapıları üzerineydi, ondan sonraki beş söyleşinin konut yapıları üzerine olması kararlaştırılmıştı. Bunların da dördüncüsünü bu akşam düzenliyoruz. Bugünkü binamız Vali Konağı. Ben çok uzatmadan Oturum Başkanımız olan Haluk Hocaya (Zelef) sözü bırakıyorum. Siz herhalde konuşmacılarımızı da tanıtırsınız. Hepinize geldiğiniz için tekrar teşekkürler.

HALUK ZELEF (OTURUM BAŞKANI)- İyi akşamlar, bugün bina kimlikleri serisinin dokuzuncu toplantısı yapılacak. Ankara Vali Konağı ve mimarı Enver Tokay üzerine odaklanacağız. Çok kıymetli iki konuşmacıyla beraberim: Ankara Dil Kültür ve Turizm Müdürü Doğan Acar ve mimar, aynı zamanda bir mimarlık tarihçisi olan Zafer Akay. Konuşmayı şöyle düzenlemeyi uygun gördük. Öncelikle Doğan Bey konuyu daha genel Ankara ölçeğinde ele alacak, daha sonra Zafer Bey Türk mimarlığında 1950-1970 arasını incelerken, mimarı Enver Tokay'a ve çalışmalarına odaklanacak, daha sonra ben de binanın mimarisi ve binanın yerleştiği semtlerin tarihi gelişimi üzerine notlar aktaracağım. Şimdi sözü öncelikle Doğan Bey'e bırakıyorum.

DOĞAN ACAR- Teşekkür ederim Sayın Başkan, iyi akşamlar dileyerek sözlerime başlıyorum, muhterem hanımefendiler beyefendiler, sizleri de selamlıyorum.

Öncelikle sizlere Ankara'ya ilişkin yaptığımız kısa bir tanıtım filmini göstermek istiyorum. Bu film burada ilk defa gösteriliyor, bu filmi seyretmenizi, özellikle mimarlar olarak sizlerin seyretmesini istiyorum.

İkinci olarak bizi davet ettikleri zaman, bizi derken Sayın Valimizi, oda olarak davet ettiniz, Sayın Valim iş yoğunluğu nedeniyle katılamayacağını ifade ederek beni görevlendirdi. Ben de Ankara Valimize, sizlere iletmek üzere mesajını söyleyeceğimi arz ettim.

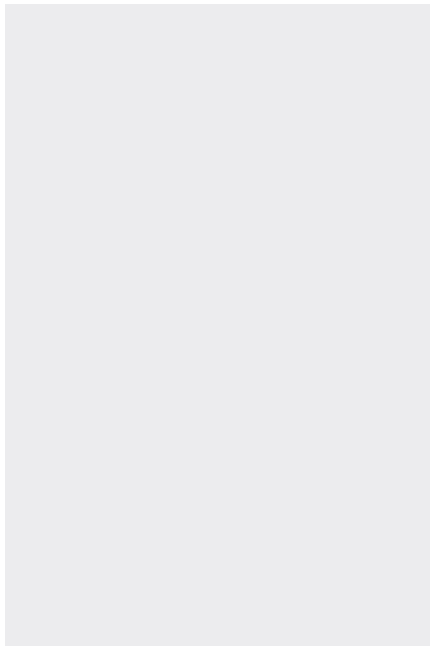
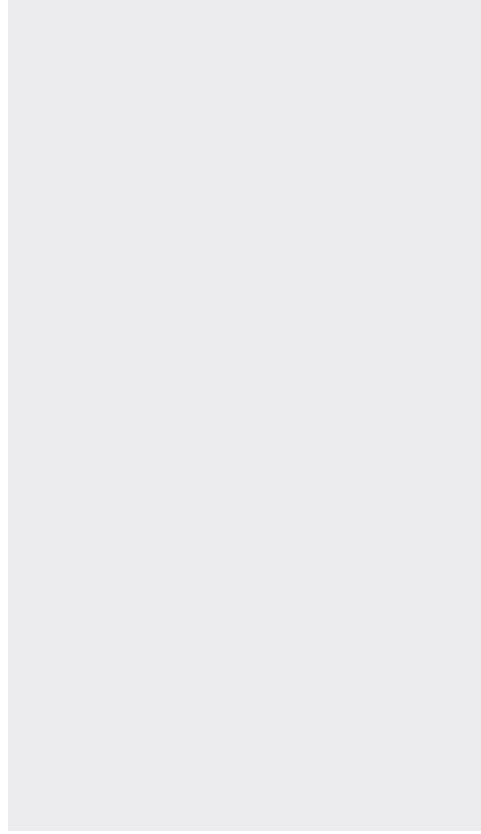

Sayın Vali, nazik davetinizden dolayı çok duyulandığını ifade etti, fakat işlerinin yoğunluğu nedeniyle katılamayacağını belirttiler. Mimarlar Odası Ankara Şubesini özellikle en kısa sürede yönetim kuruluyla birlikte, resmi çalışma ofisinde, Ulus'taki binada önümüzdeki günlerde bekliyor. Bir çay daveti yaptı, sizleri de ağırlamak istiyor. Bunu ifade etmek istiyorum.

Şimdi kısaca bu tanıtım filmini biz izleyelim, ondan sonra konuyla ilgili diğer açıklamalarımızı yapacağım.

FİLM GÖSTERİMİ

Evet değerli konuklar, kısa tanıtım filmimizi izlediniz. Zannediyorum Ankara'nın genel hatlarıyla bir bilgi vermek imkânı oldu. Şimdi esas konumuzda Ankara Valilik konutuna dönelim. Bu konağı bugüne kadar kullananlardan bahsetmek istiyorum. Bugüne kadar 13 valimiz Ankara Vali Konağını ikametgâh olarak kullanmışlar. Bunların isimlerini hatırlatmak istiyorum sizlere: Şerif Tüten, -isterseniz yıllarını da vereyim, Ankara'da valilik yaptıkları yılları- 71-75, binamız 1973 yılında yapılmıştı

biliyorsunuz. İkinci Ömer Naci Bozkurt 1975 yılında 1 yıllık görevi var, Mustafa Gönül Vali Vekili olarak 75-76 yıllarında 1 yıl, Durmuş Yalçın 1976-78, Tekin Alp 1978-79, Mehmet Vecdi Gönül 1979-80, Mustafa Gönül 1980-1984, Cahit Bayer 1984-88, Saffet Arıkan Bedük 1988-1991, Erdoğan Şahinoğlu 1991-1999, Yahya Gür 1999-2004, İbrahim Kemal Önal 2004-2010 yılları arasında, 13. Valimiz de Alaaddin Yüksel, şu anda ev sahibimiz, kullanıyor. Bu valiler içerisinde en uzun süre konaklayan kişi Erdoğan Şahinoğlu 8 yıl burada ikamet etmiş, ikinci olarak da İbrahim Kemal Önal Beyefendi 6 yılla onu izliyor.

Konaktaki ev sahibimiz Alaaddin Yüksel. Alaaddin Yüksel 13.15.2010 tarihinde Ankara Valiliği görevine atandı. Sayın Valim bize, evde huzurlu, rahat bir yaşam sürdürdüklerini, konağın rahat ve kullanışlı bir yapıya sahip olduğu, herhangi bir eksikliği olmadığını ifade ettiler. Bunlarla sözlerimi tamamliyorum.

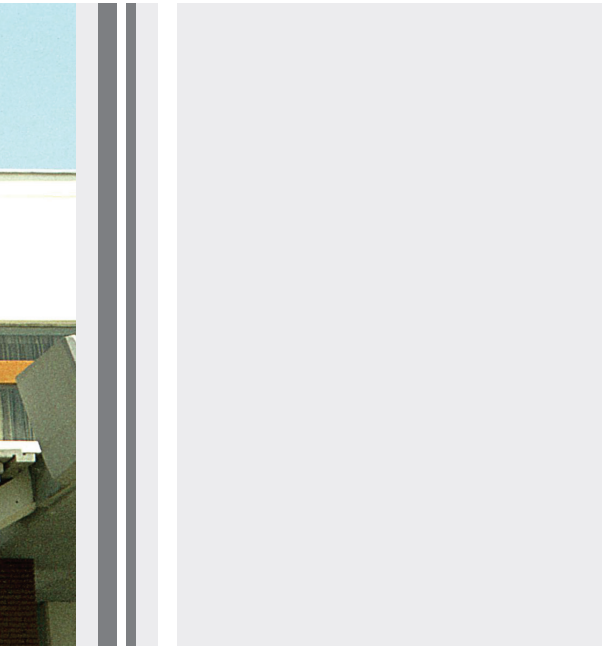
HALUK ZELEF- Doğan Beye bu genel giriş için çok teşekkür ediyoruz. Şimdi Zafer Akay'ın konuyu mimarlığa çeken konuşmasını dinliyoruz.

ZAFER AKAY- Ben konuya, izninizle, biraz öznel bir başlangıç yapmak istiyorum. Mimarlık tartışmalarıyla ilk karşılaşmamız Enis Kortan Hocamızın çok ilginç bir kitabıyla olmuştu diyebiliriz. "*Türkiye'de Mimarlık Hareketleri ve Eleştirisi*", iki ciltten oluşan bu kitap, şu anda pek kolay bulunmaz, çok daha yumuşak bir versiyonu var. Bu kitap oldukça zehir zemberek eleştirilerle dolu, 50'liler ve 60'lar dönemlerinin binalarını değerlendiren bir kitap. Bu kitabın içinde bir bina hakkında gerçekten çok olumlu konuşuluyor: Emek İşhanı. Kuzey ve güneye yönlendirilmiş oluşu, Ankara için iyi bir öneri oluşu, yapı ve hakkında çok fazla bir şey bilemediğimiz, daha sonra da çok fazla bir şey öğrenemediğimiz, Mimarı Enver Tokay'ı bizim için çok ilginç yaptı. Yönlenme konusu da, değişik yorumlarla yaklaşılan bir konu olarak benim için her zaman ilginç bir konu

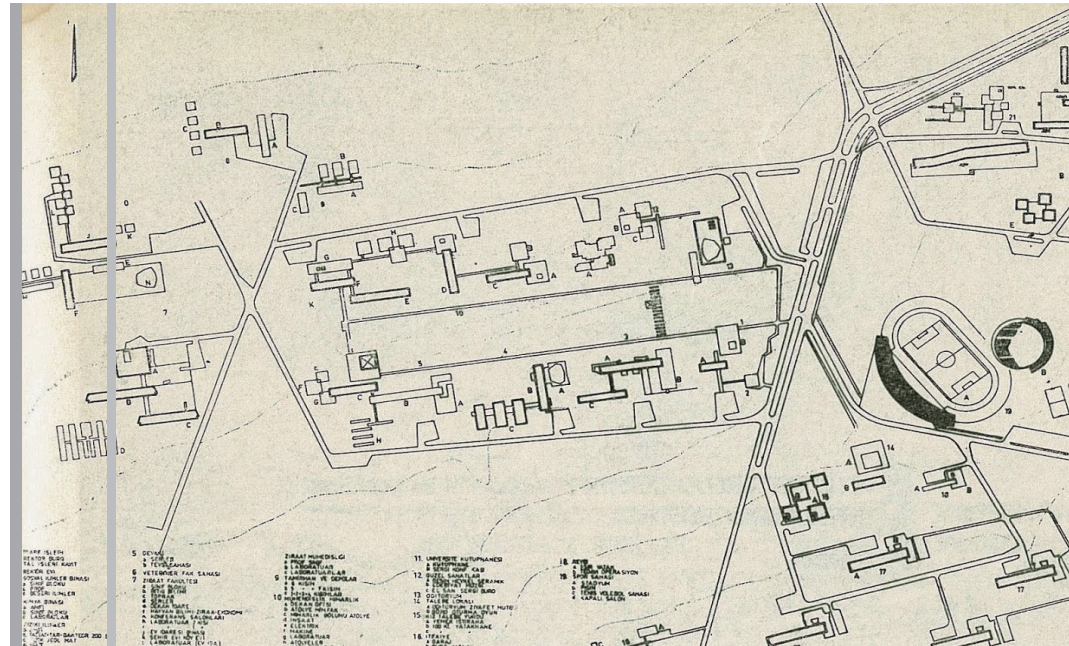
oldu. Burada hem sizinle Enver Tokay hakkında bulabildiklerimizi paylaşmak, bunu da özellikle yönlenme bakış açısından yapmak istiyorum. Çünkü Tokay'ın içinde bulunduğu projelerde bu önemli bir tema oluşturuyor gibi görünüyor.

Tokay'ın çok özel bir mimar olduğunu anlayabiliyoruz. Şevki Vanlı onun için, “*bir kuyruklu yıldız gibi geçti*” diyor. Vedat Dalokay'ın büyük hayranlığı var. Birçok projede çalışmış olan Behruz Çinici'nin sevgisi ve hayranlığı var. Çok güzel çiziyor, anılardaki Tokay'ı ben daha çok Haluk Hocama bırakacağım, sadece bir detay, grafosla öyle bir çizgi çiziyor ki, bunu cetvele koyuyorsunuz oturuyor gibi, böyle bir efsane... Pelerinler giyen bir efsane kişilik... Bunları zamanla öğrendik. Tokay hakkında çok az bilgimiz var diyebilirim. Çok az projesi yayınlanmış onu söylemek lazım. Erken dönem projeleri hakkında çok fazla bir şey bilinmiyor. 1952 yılında bir yarışma projesi, Türk Ticaret Bankası İzmir Şubesi önerisi, 1940'ların sonundaki milli mimarlık dediğimiz, daha geleneksel mimarlıktan modernizme geçişi temsil ediyor. Aynı dönemlerde “İstanbul Şadırvanları” adlı bir yeterlilik tezinin kitap

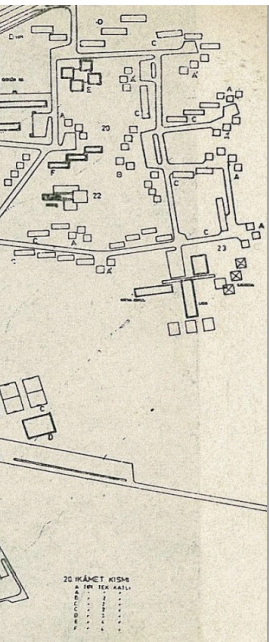
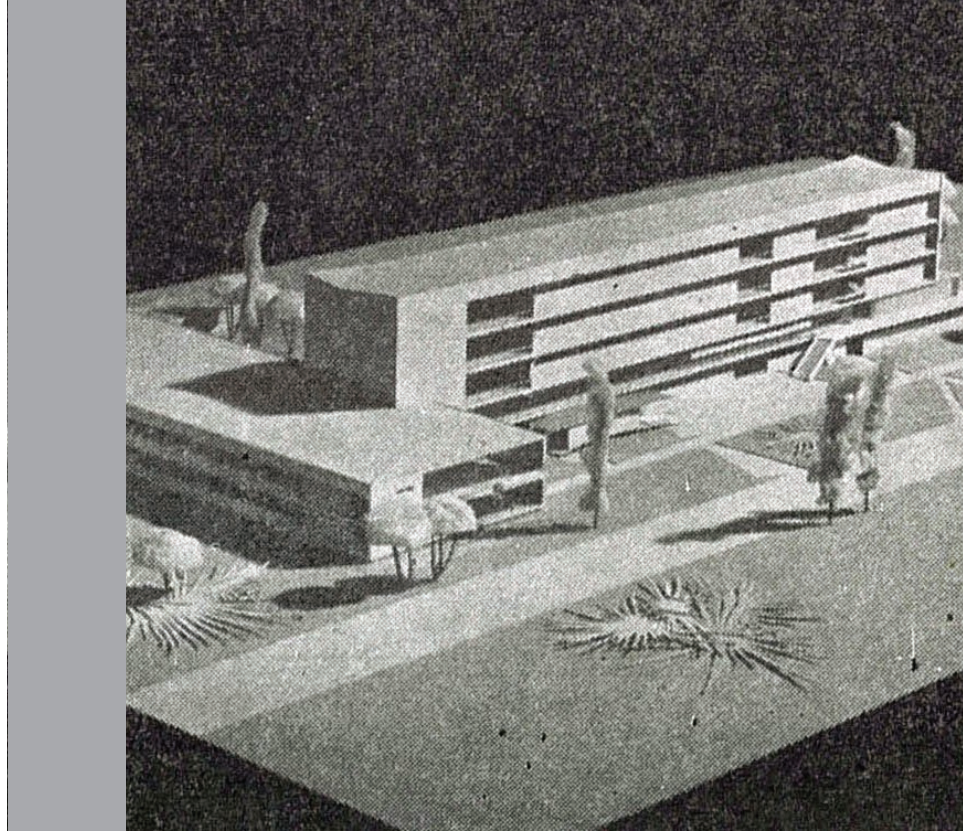

olarak yayınlandığını biliyoruz. Mimarlık tarihiyle de ilgisi olduğunu böylece öğreniyoruz. Bundan sonra, Erzurum Atatürk Üniversitesine kadar çok fazla bilgimiz yok. Buraya gelmeden önce, bu çok özel mimarın, çok özel bir yapısı olduğunu da fark etmemek mümkün değil: Valilik Evi. Bu yapı benim kişisel olarak en çok sevdiğim binalar arasında. Bir başka mimar arkadaşım da beş yaşındayken “biz niye bu binada oturmuyoruz” diye sorarmış. Bu ilgi sanıyorum paylaşıyor. Şimdi Enver Tokay’la ilgili bildiklerimizi biraz daha paylaşmak, bunu da daha çok 50’ler ve 60’ların Arkitekt’lerine bakarak yapmak istiyorum. 1950’ler Ankara için, yani devlet yapıları açısından çok verimli bir 10 yıl değil gibi gözüküyor. Özellikle 50’lerin sembol yapıları, genellikle o dönemin Amerikanizasyon eğilimleriyle birlikte, daha çok İstanbul’da. Hilton gibi, İstanbul Belediyesi gibi... Bununla birlikte devlet yapıları daha az demek lazım. 50’lerin ikinci yarısında yarışmaların tekrar ortaya çıkması çok önemli. Oldukça verimli bir dönem. Zeki Sayar’ın da söylediği gibi, Arkitekt’ten de bunları takip edebiliyoruz. 50’lerin ikinci yarısının, genel olarak mimarlık için de ekonomi için de çok iyi olmadığını, mimarlığı da çok desteklemediğini de görebiliyoruz. İstanbul’un imarı gibi bir şehirçilik boyutu var ve konut boyutu var elbette, ama kamu yapıları açısından çok verimli bir dönem olmadığını, daha çok enerji yatırımları, barajlar vesaire olduğunu görebiliyoruz.

Buna karşılık 60’lar da ise, yine Arkitekt’ten de çok rahat izleyebildiğimiz gibi, yarışmalar artıyor. Bu kez kamu yapı yapıları açısından çok verimli bir dönem başladığını görüyoruz. 60’lı yıllarda, belki 70’lerin ortasına kadar süren bu dönemde, yarışmalar çok yoğun olarak yayınlara da yansıdığından, bilgi edinebiliyoruz. Bir yandan Güzel Sanatlar Akademisi asistanları, bir yandan İstanbul Teknik Üniversitesi asistanları çok ağırlık taşıyor yarışmalarda. Değişik kombinasyonlarda farklı ekipler oluşturarak bu yarışmalara katılıyorlar, bir rekabet söz konusu. Mimarlık yayıncılığında da bir rekabet söz konusu, oldukça verimli bir dönem.

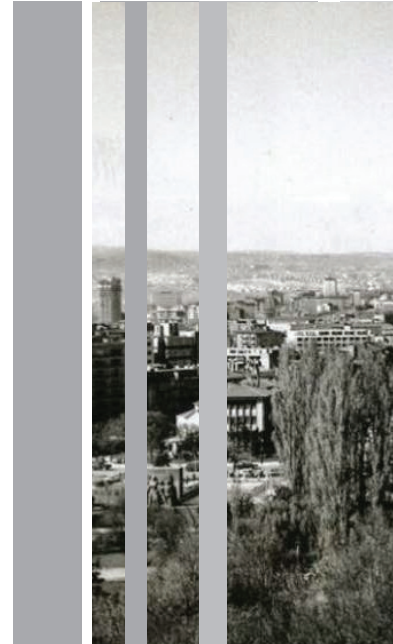
Bu yarışmalarda Enver Tokay'ın da oldukça önemli bir rol oynadığını görüyoruz. Burada yine yönlenme açısından ilginç bir projeden bahsetmek istiyorum. Atatürk Üniversitesi kampusu. Behruz Çinici'nin anılarında da bahsedildiği gibi, daha çok Ayhan Tayman ve Çinici'nin tasarım sorumluluğunu üstlendiği bir proje gibi gözüküyor. Burada Richard Neutra'nın jüri başkanı olduğu ve bu projeye büyük bir hayranlık duyduğunu biliyoruz. Burada, kampusun planlamasında, güney yönlenmesi, tam olarak güneydoğu yönlenmesi çok dikkat çekiyor. Ama arada buna uymayan yapılar da var. Yani çoğunlukla güneydoğu, kuzeybatı yönlenmesi varken, buna uymayan bazı yapılar da var. İlginç bir şekilde bunların da belli bir kısmı yapılmış. İki sosyal bilimler ve kimya binasıyla, yurtlar ve lojmanların belli bir bölümü yapılmış. Ziraat Fakültesi de belli belirsiz, yani çok benzerlik taşımıyor. Buradaki iki grup bina, oditoryum uygulanmış. Tabi kampus çok farklı bir görünüm kazanmış. Behruz Çinici'nin anılarında aslında bu kampus -özellikle de kimya binası- iklimle ilgili ve bazı yapıların altının boş olmasından dolayı, yani genelde bir ısınma sorunundan dolayı, biraz

Üst Resim: Erzurum Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Fakültesi, 1955

Alt Resim: Erzurum Atatürk Üniversitesi
Kampüsü, Yerleşim Planı, 1955

pişmanlıkla hatırlanıyor. Aslında, ilk yapılan kimya binası, bir şekilde genele uymayan, doğu-batı yönlenmelerinde, dersliklerin doğuya, laboratuvarlarınsa hem doğuya, hem batıya yönlendirildikleri bir yapı olarak daha az şanslı. Tabi bu dönemlerde, bunun genel bir trend olduğundan, söz etmek gerek. Bauhaus için bu güney yönlenme ilkesi çok açık. Ama Le Corbusier'in bunu hiç paylaşmadığını, tam tersine doğu-batı yönlenmeli büyük bloklarının olduğunu görüyoruz. 50'lerin uluslararası stil yaklaşımında Bauhaus yaklaşımının tekrar gündeme geldiğini düşünebiliriz. Burada dersliklerin doğuya yönlendirildiğini görüyoruz, güncel hali böyle gözüküyor. Diğer, sosyal bilimler yapısı ise, bu kez dersliklerin güneye yönlendirilmiş olduğu bir yapı. Ziraat Fakültesinde de, yurtlarda da, yine aynı şekilde güney ve kuzey yönlenmeleri geçerli. Lojmanlarda da tekrar ediyor. Bir başka yarışma projesi, 58 yılından, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), yine tesadüf olamayacak şekilde güney-kuzey yönlenmeli. Aslında Eskişehir Yolunun özelliği belki bu da biraz. Belki şunu söylemek gerek: Batı yönlenmesi, özellikle bulvarın doğu yakasındaki yapıların, Emek İş Hanının olduğu bölgedeki yapıların sorunu. Ankara'nın bu çok ciddi bir problemi. Batı güneşiyle mücadele etmek, kepenkli veya güneş kırıcı yapılar olması. Bu açıdan Emek İşhanı oldukça farklı. Eskişehir Yolunun da bu açıdan şanslı olduğunu düşünmek lazım. Eskişehir Yolu boyunca olan gelişmelerde, zaten doğal olarak ön cephelerinin güney yönlenmesiyle çözümlenmiş oluyor. Çok ilginç bir motif var iki pencere arasında, ben bunun "kafa penceresi" gibi yorumlanabileceğini düşünüyorum. Yani şu ahşap bant panelin, -pek adını da koyamadım, belki öneride bulunabilirsiniz- yani bakış yüksekliğinden sonraki kısmını ayıran, sadece ışık alınan. Bu Valilik Evinde de çok belirgin bir figür, şaşırtıcı bir benzerlik yaratıyor. Bu proje de yine Teoman Doruk ve Behruz Çinici'yle birlikte yapılmış. Özellikle çörlen detayları ilginç. Bu ahşap elemanın eskime açısından biraz problemlili olduğunu da görebiliyoruz. Emek İşhanında ise, Enis Kortan'ın kitabında da sözü edilen, aslında güney yönlenmesinin güneşin kontrollü olması koşuluna bağlı olduğuna dikkat çekmek gerek. Emek İnşaat

binasında güney-kuzey yönlenmesinin bilinçli olduğu çok açık ve burada Tokay'ın diğer ortakları yok. İlhan Tayman'la birlikte tasarlanmış görünüyor. Bunun bir tesadüf olmayacağını düşünüyorum. Tadilatın önceki halinde, güney tarafından güneş kontrolü ciddi bir problem idi. Güneye bakan ofislerde son derecede yoğun kullanılmış, yıpranmış jalûziler dikkat çekiyordu. Jalûzilerin sürekli açılıp kapanması gerekiyordu içeriden. Şu anda oldukça talihsiz bir tadilat geçirmiştir. Ankara'ya gelir gelmez, beni en çok şaşırtan olaylardan bir tanesiydi bu tadilat. İster istemez Temel'in sınırsız yükseklikte gökdelenine bir de çekme kat yapmak istemesini hatırlattı. Bu cephe de çok yadırgatıcı, burada nefis bir beton yüzey ve sanırım Kuzgun Acar'ın bir heykeli vardı, olağanüstü bir şeydi, yok olması üzücü gerçekten. Burada da, şu anki durumda güney cephesinde filmle güneş kontrolü yapıldığı gözüküyor. Valilik Evinde ise, diğerlerinden oldukça farklı bir yaklaşım olduğunu görüyoruz. Bu eleştirmenlerce de vurgulanmış, Şevki Vanlı bunu prizmadan sıkıldığı ve burada bir değişiklik aradığı şeklinde yorumlamış. Enver Tokay'ın o tarihlerden sonra, sanırım 60'ların

Üst Resim: DSİ Genel Müdürlüğü, 1958

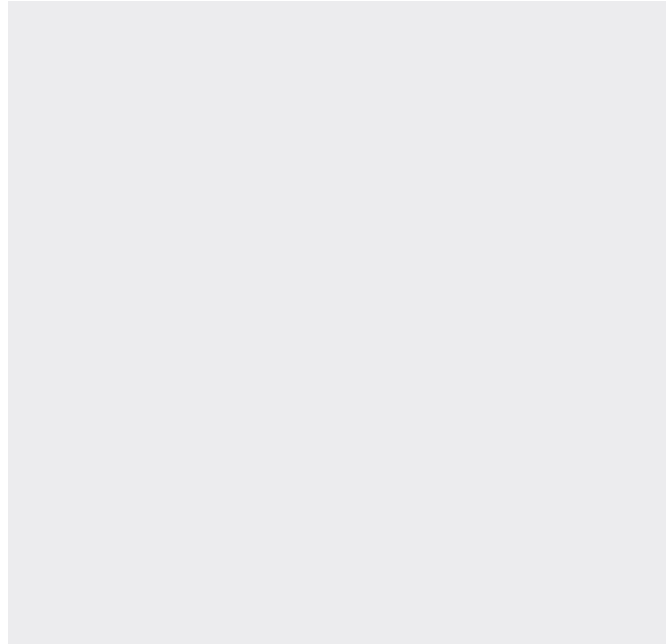
Alt-Sol Resim: Emek İşhanı, Güncel

Alt-Sağ Resim: Emek İşhanı, 1970'ler

ortasından sonra başka işini bilmiyoruz aslında, son işi gibi gözüküyor. Burada kutunun patlatılması dediğimiz, Wright'vari bir yaklaşım da söz konusu. Yönlenme açısından hiç de bir öncekilere benzemeyen bir yapı var. Özel bir nedenle yapının protokol kısmı diyebileceğimiz, yani kamusal kısmının bulunduğu bölümün ortografisinden, saptırılmış bir açıyla, özellikle yönlendirilmiş olduğunu görüyoruz.

Bir tesadüf sonucu, şu anda yıkımı konu edilen Atakule de bunun tam karşısına dikilmiş. Belki bir görüş elde etmek için böyle yönlendirilmişti. Eğer tam Botanik Parkının aksında bakacak olsaydı, daha çok kuzeye yönlenecekken döndürülerek kuzeybatıya baktırılmış. Böylece bir günbatımı görmesi beklenmiş olabilir diye düşünüyorum, yani günbatımını algılaması. Planda daha rahat görebiliyoruz patlatılmış kutuyu. Buna karşılık, yine yönlenme açısından bakıldığında, kamusal blok kuzeye açık olmakla birlikte, yapının avluyla ilişkisinin batı yönünden kurulduğunu, yine batıya oldukça açılmış olduğunu görebiliyoruz. Öte yandan, buradaki batı yönlenmeleri yoğun ağaçlar ve hem avludaki, hem de komşu tarafındaki yoğun ağaçlarla birlikte, çok da önemli bir sorun oluşturmuyor gibi gözüküyor. Bu yönlenmenin bir nedeninin de bir yandan doğu yönünde bir bakış açısı vermekle, Ankara panoramasını genişletmek, salonlar açısından 180 dereceye varan bir panorama sağlamak olabileceğini düşündüm. Fakat doğu tarafında da açıklıklar çok büyük değil göreceğiniz gibi, yani özellikle vurgulanmış değil.

Başlangıçta bu yapıya ilgi duyarken, yönlenmesini çok da düşünmemiştik. En başta, yapıyı çok özel yapan korkuluksuz balkonları; bunlara saçak mı demek lazım bilemiyorum, oldukça sıra dışı olduğunu düşünebiliriz. Şu anda bu halini görmüyoruz, ama merdivenler halen korkuluksuz. Ancak adlandıramadığım ahşap bant, panel diyebileceğimiz eleman artık yok. Ben yapıdan bu kadar bahsetmiş olayım. Sabrınız için teşekkür ederim.

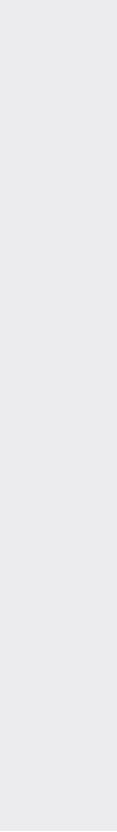
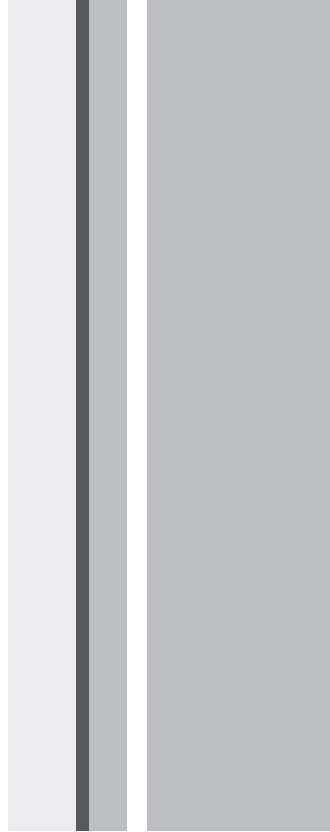

HALUK ZELEF- Doğan Bey'e ve Zafer Akay'a teŖekkür ediyorum. Ankara Valilik konağı hakkındaki bu toplantıda benim üç noktada katkılarımla olabilir. Bunlardan bir tanesi Enver Tokay hakkındaki temel biyografik bilgiler ve onun çalışma arkadaşlarının düşünceleeri. Bir ikincisi, bu yapının yapıldığı semt olan ankaya'nın 1950-70 arasındaki dönüşümü, daha sonra bina üzerine ben de birkaç yorumumu ifade edebilirim.

Zafer Akay'ın da işaret ettiği gibi Enver Tokay Türk mimarlığının 50-70 arası çok ilginç ve çok da bilinen bir figürü. Fakat bugün bir fotoğrafını bile bulamıyorsunuz. Zafer Akay'la onu konuşuyorduk, internette araştırınca Enver Tokay'ı karşımızda kimi buluyorduk?

ZAFER AKAY- çok şık birisi çıkıyor, ama o değil.

HALUK ZELEF- Tiyatro ve sinema sanatçısı Tuncel Kurtiz ıkıyor. Televizyondaki "Ezel" dizisindeki kıyafetiyle, bir şekilde Enver Tokay'ın isminin altında gözüküyor.

Görselliğin ön planda olduğu çağımızda, üstelik “yaratıcı sanatçı” statüsünün her zaman önemsendiği mimarlık alanında Enver Tokay’a ait bir fotoğrafın internet ortamında bulunmaması gerçekten garip. Fotoğrafını İTÜ’den de temin edemedim. 1952 yılında bir mimarlık balosu dolayısıyla yapılmış bir karikatürünü bulabildim. Tokay’a ait temel biyografik bilgilere bile yayınlarda rastlamak mümkün değil. Mimarın ismi 1944-45 akademik yılı İTÜ mezunları listesinde yer alır. Eşi Ayten Seçkin’in verdiği bilgilerdeki 1912 olan doğum yılı, mezuniyeti göz önüne alınacak olursa, 1922 olmalıdır. Ölüm yılı 1995’dir. Kütahya Akdağ’da zor şartlarda geçirdiği çocukluk, aileden kaçarak geldiği İstanbul’da İTÜ’ye başvurusu, imkânsızlıklarla boğuşarak geçen öğrencilik yıllarında, Cağaloğlu’ndan Gümüşsuyu’ndaki okula yürüyerek gitmesi gibi anekdotlar mimarlık mesleğine atılmadan önceki yıllarını yansıtıyor.

Tokay’ın ismi, öğrencilik ve yeni asistanlık yıllarına tesadüf eden 1940’ların sonlarındaki bazı yarışmalarında görülür. Dönemin hâkim paradigması olan ve “İkinci Milli Mimari” olarak adlandırılan anıtsal ve tarihselci formlara öykünen projelerdir bu yarışma projeleri. İstanbul Adalet Sarayı ilk yarışması (1947) ve İzmit Belediye Binası ve Oteli (1948) yarışmalarına Doçent Leman Tomsu ile birlikte katılır mansiyon dereceleri ile ödüllendirilirler. Ayrıca yalnız başına katıldığı İstanbul Üniversitesi Hukuk ve Ekonomi Fakülteleri ve Adana Adalet Sarayı (1946) yarışmalarında da mansiyon dereceleri alır. 1950’li yıllardaki yarışmalarda TC Merkez Bankası İzmir Şubesi, mansiyon (1950), İşçi Sigortaları Genel Müdürlük Binası, 2. Ödül (1950), Vakıf Gureba Hastanesi Ortopedi ve Psikiyatri ek binaları, 2. Ödül (1951), İşçi Sigortaları Sanatoryumu, Mansiyon (1951) ödülleri alır. Birincilik ödülü aldığı Türk Ticaret Bankası İzmir Şube Binası (1951) ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Binası yarışması (1955) ardından binaların inşaa sürecini de yaşar.

1950'lerden sonra mimarlık çizgisinde önemli bir kırılma yaşanacaktır. Artık Enver Tokay'ın mimarlık pratiğinde tarihsel örneklere öykünen sözel ya da görsel referanslara hiç yer yoktur. Kendisi 1950'li yılların "Amerikanlaşma" olarak nitelendirilebilecek en önemli "garplılaşma" hareketinin aktörlerinden biri olacaktır.

Tokay'ın tasarımını yaptığı binalar oldukça az sayıdadır. Bunların en önemlileri mimarlık yarışmaları yoluyla üstlendikleridir. Bunlar arasında Zafer Akay'ın da bahsettiği Ankara'da Gökdelen olarak da bilinen Emek İş Hanı, Devlet Su İşleri, Erzurum Atatürk Üniversitesi gibi binalar mimarlık tarihi kitaplarında yer alırlar. Emek İş Hanı özellikle Türkiye için yeni bir yapı tipolojisinin ilk örneği olarak önemlidir. Bu yapının tasarımı esnasında dönemin hükümeti tarafından bu tür yapıları incelemesi için yurtdışına gönderilir.

Enver Tokay, bütün öğrencilerinin ve çalışma arkadaşlarının dikkatini çeken ilginç bir figür. Birsen ve Teoman Doruk'la yaptığım söyleşide, onun birtakım lakapları olduğundan bahsettiler. O dönemin galiba genel karakteristiği, herkesin

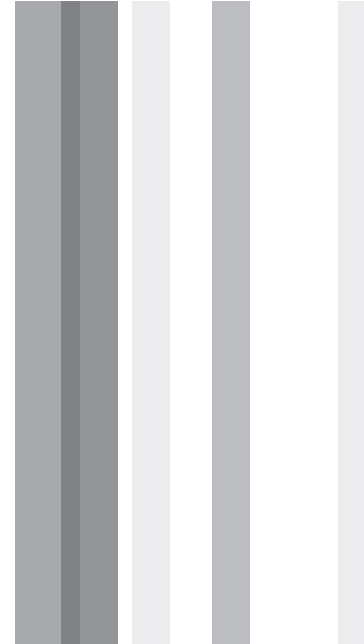
Üst Resim: Enver Tokay, Mimarlık Balosu, Karikatür, 1952

Alt Resim: Türk Ticaret Bankası, İzmir Şubesi, 1951

bir takma ismi var. Enver Tokay'a da "Şef" derlermiş. İTÜ'nün geleneği, ona hitap ederken gençler Enver Ağabey diyor, ama bir de Şef lakabı var. Şef denilmesinin sebebi, organizasyon becerisi ve etrafındakileri harekete geçirici bir liderlik sergileyebilmesi. Demin Zafer Akay dönemin mimarlık yarışmalarında İTÜ'deki genç neslin önemine değinmişti. Yani yarışmalara bu dönemin asistanları çok hâkim. Enver Tokay da hemen çevresindeki insanları organize edip, yeni yeni ekipler kurup, her yarışmada rol almış. Bu herhalde onun liderliğinin bir yansıması. Tokay'ın, Yılmaz Sanlı, Ayhan Tayman, Behruz Çinici, Hayati Tabanlıoğlu gibi pek çok figürle birlikte çalıştığını görüyoruz. Bütün bu grup arkadaşları Enver Tokay'ı grubun lideri olarak görüyor.

Teoman Bey (Doruk) çok yakın olduklarından ve ortaklık sürdürdüklerinden bahsediyor. Enver Tokay'ı çok sempatik, sürprizleri seven, çok yardımsever ve yemek konusuna düşkün bir kişi olarak nitelendiriyor. İfade ettikleri ilginç bir nokta şu: Proje konusu eğer enteresan ise heyecan duyar işe girer, yoksa iş yapmak için yapan bir kişi değil. Belki de biraz da bu nedenle, yani Ankara'da işler yapmış olmasına rağmen, devlete yanaşmak, onun himayesinde işler almak gibi bir niyeti olmadığını söylüyorlar. Yani o daha bağımsız bir figürdür, onların tanımı bu.

Tabi bunların ötesinde genç nesli cezbeden en önemli niteliği de çok kabiliyetli bir insan olması. Az önce Zafer Akay bahsetmişti, serbest el ile bir cetvel kadar düzgün çizim yapabiliyormuş. İşte türlü yarışmalara, çizim becerileri sayesinde büyük bir avantajla girdiğinden bahsediyorlar. İTÜ'deki asistanlık konumu ve bu yarışmaları birlikte yürütmesi konusunu ben özellikle dönem arkadaşlarına sordum. Tokay, 1949 yılında yeterlik çalışması olarak "*İstanbul Şadırvanları*" isimli bir çalışma yapıyor ve 1951 yılında bu bir kitapçık olarak basılıyor. Bahsettikleri şey şu: İTÜ'de bir ara dediler, yani insanlar normal mimarlık pratiği yaparken, bir yandan da akademisyen olabiliyorlardı.

Fakat daha sonra bir doktora şartı getirildi ve Enver Bey kendini serbest piyasada daha iyi hissedeceğini ve akademik çalışmalar yapmaktan hoşlanmadığını anladı ve akademiye terk etti diyorlar. Bir başka bence ilginç konu, Tokay'ın mesleki hayatını sürdürürken kendine belirlediği merkez. Tokay'ın ofisi İstanbul'da Talimhane'de. Hâlbuki onun döneminin pek çok mimarı, eğitimlerinin ardından Ankara'ya taşınıyorlar, çünkü Ankara aslında iş dağılımının olduğu yer ve devletin binalarının yapıldığı yer. İTÜ mezunu pek çok mimar, mesela Behruz Çinici, İlhami Ural Ankara'ya yerleşiyor. Vedat Dalokay da bir başka ünlü isim, İTÜ eğitimi ardından 1954 de Ankara'da mimarlık ofisini kuruyor ve üstelik ardından Ankara Mimarlar Odası Şube Başkanlığı ve ardından Belediye Başkanlığı yapıyor. Ancak Tokay, yine de İstanbul'da kalarak, Ankara'daki işlerini sürdürüyor. Teoman Doruk, o dönem Tokay ile yaptıkları çalışmaları anlatırken, bir ben gelirdim Ankara'ya, bir o gelirdi diyor, yani sürekli bir Ankara-İstanbul trafiği var. Üstelik Tokay, İstanbul'lu bir aileden de değil, Kütahya Akdağ'da zor şartlarda geçirdiği çocukluk sonrası İstanbul'a geliyor ve bir daha da

kentten çıkmak istemiyor. Bu konuyla ilgili eşinin yorumları da bürosunun yeri ve meslek pratiği hakkında ipuçları veriyor: *“Büro düzeni kurmakta güçlük çekiyordu. Kendini kaptırmış olduğu kağıt oyunları tutkusu ofise uzun süre gelmemesine yol açıyor, bürodaki çalışmaları aksatıyordu. Hatta Ankara’da aldığı istihkaklar İstanbul’a bile ulaşmadan bu oyun masalarında kaybedilebiliyordu”*. Enver Tokay ile ilgili çalışma arkadaşlarının yakındıkları bir nokta belgeleme sorunu. Günümüzde diyorlar, *“herkes her yapısının bir şekilde yayınını yapıyor. Fakat biz bunca iş yapmamıza rağmen hiçbir şey basamadık, o yüzden de unutulmaya yüz tutuyoruz. Hâlbuki günümüzde olsa, belki pek çok yayınları, broşürleri olacak bir ikili olurlardı”*, yani Teoman Doruk’la Enver Tokay. Behruz Çinici’nin anılarında da bir başka lakaptan bahsediliyor, o da *“Konkur Enver”*. Demin bahsettiğimiz gibi, yani yarışmalara girmekten dolayı, yarışmaları lakap olarak edinmiş bir insan, sürekli bir yarışmaya giriyor. Böyle kürklü yakası olan bir paltosu varmış, tenteli Buick arabası varmış, işte pelerini varmış, yok yumurta topuklu pabuçları varmış filan. Yani kılık kıyafetiyle öğrencinin gözünde anlaşılan bir idol haline gelmiş birisi. Bir de tabi piyasadaki başarılarından dolayı da öğrencilerin daha çok bir rol model olarak benimsedikleri bir insan gibi gözüküyor.²

Şevki Vanlı ise Tokay’ı yorumlarken, Zafer de bahsetti, bir *“kuyruklu yıldız”* gibi diyor. Vanlı’nın yazdığı bir şey de şu: Bütün toplumlar efsaneleriyle yaşar. 1950’lerde bir efsane yaratılması gerekiyordu ve efsanenin Enver Tokay olması konusunda İTÜ’lüler böyle bir fikir birliği edinmişlerdi. Fakat o bunu taşıyacak adanmışlıkta, hırsta ve çalışkanlıkta değildi. O yüzden de bu çok kısa bir süre gündemde oldu ve ondan sonra başkaları mimarlık dünyasının lideri oldular. Enver Tokay 1950’lerin Sedat Hakkı Eldem’den sonra en itibarlı Türk mimarı, ama uluslararası bir çizginin Türkiye’deki sürdürücüsü olduğu için, bireyselliğinden çok da fazla bahsedilemez diyor Şevki Vanlı. Rasyonelliğini, yalınlığını çok iyi anladığını ve bunu projelerine de yansıttığından ve Ankara’daki asık suratlı devlet

yapılarına aydınlık bir yüz, sade, rasyonel bir kimlik kazandırdığından bahsediyor.³

Enver Tokay özelinde o döneme ilişkin bir konu beni bir başka yönüyle düşündürüyor: “Mimarlıkta kabiliyet”. O dönemin insanları (ve takip eden birkaç nesil için daha) için kabiliyet diye adlandırılan, çok gözle görülen bir olgu var. Yani gerçekten elinize cetveli kalemi aldığınız zaman gösteriyorsunuz yeteneğinizi. Şimdi günümüzde bunun yansıması var mı, yok mu? Mesela bilgisayar ortamında biz artık kabiliyetli bir insan gördüğümüze inanabiliyor muyuz? Bu konu biraz tartışmaya açık bir konu. Ayrıca bu kabiliyet aktarılabilen genetik bir miras mı? Mesela kendilerinden sonraki nesle bu kabiliyet aktarılmış mı acaba? O dönemin bütün büyük mimarlarının çocukları arasında pek çok mimar var şu anda mimarlık pratiğinde, (Tabanlıoğlu, Ural, Dalokay vb.). Bu kalıtsal bir beceriye mi işaret ediyor, yoksa aile ortamındaki yetişme koşulları ve kurulan bir iş düzeni ve sosyal çevrenin yeni nesle kalması gibi bir avantajın sonucu mu? Enver Tokay’ın çocukları arasında bulabildiğim kadarıyla, böyle bir mesleki süreklilik yok. Bir eşinden iki, bir eşinden tek

Üst Resim: Bölge Haritası, Güncel, Google Earth

Alt Resim: Vali Konağı, Güncel

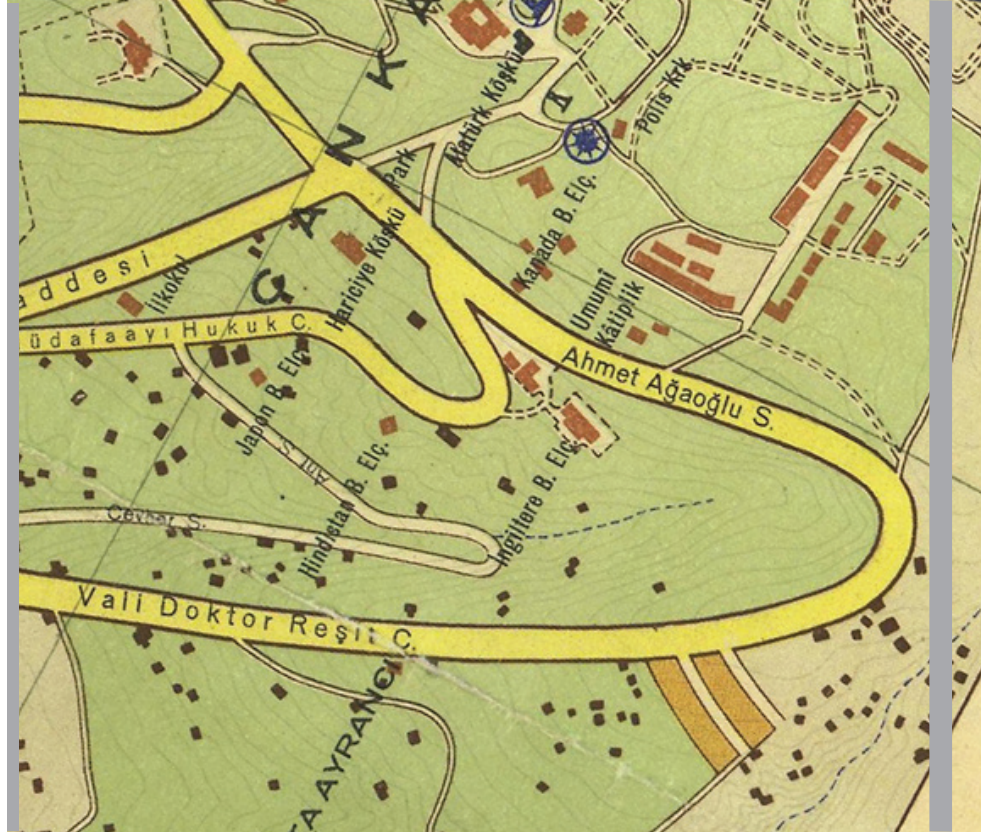
çocuğu var. Fakat kızı Sera Tokay müzik alanında yeteneklerini ispatlamış bir insan. Türkiye'nin ilk kadın orkestra yönetmeni ve Fransa'da yapmış bütün kariyerini. Şimdi gelelim konuşmamdaki ikinci konuya, Çankaya yöresinin 1960-70 aralığındaki gelişimi. Şimdi şu andaki havadan görünüşüne bakınca, biz Çankaya'daki Vali Konağının etrafında mimarlık dünyasının bilinen simalarına ait önemli yapılar görüyoruz. İşte en iyi bildiğimiz Sedat Hakkı Eldem'in tasarladığı Hindistan Büyükelçiliği. Cumhurbaşkanlığı Kampüsü içinde Kuvvet Komutanlığı Konutları var, onlar Cengiz Bektaş'ın yapıları. Biraz daha ileride bir başka Vedat Özhan'ın apartmanı var, Afganistan Büyükelçiliği var, Botanik Parkı ki kendisi bir tasarım ürünü ve bunların ortasında Vali Konağı var.

Vali Konağını bu "devlet konutu" serisi yapının bir örneği diye düşünmek mümkün. Özellikle komutanlık yapıları ve elçilik konutları içinde. Şu açıdan: Vali Konağı şu anda aslında temel olarak bir konut olarak kullanılmasına rağmen, ilk tasarımında belli ki karşılama boyutu ön plandaymış. Yani burası bir sahne aynı zamanda, valinin belki özel günlerde birtakım resepsiyonları yapacağı bir yer olarak düşünülmüş. İç kurgusunda bu çok baskın olarak görülüyor, aynı bir elçilikte olduğu gibi. Geniş salonları, ortak hacimleri, mekânları bağlayan merdivenleri ve geniş bahçesiyle kalabalıkları ağırlayacak bir mekânsal zenginlikte. Vali Konağını geniş arazisi içinde Botanik parkının devamı gibi görmek de mümkün. İçinde bulunduğu yaklaşık altı dönümlük arsa, parkın topografyasını devam ettirecek şekilde yükseliyor ve yapının yoldan daha yüksek bir kottan başkenti izlemesini sağlıyor. Bu arada not düşmek açısından bu arsanın hemen karşısındaki Ankara'nın ilk alışveriş merkezlerinden biri olan Atakule'yi içine alacak kadar büyük olduğuna işaret etmek isterim. Şimdi günümüzden geriye doğru gidelim, 1970 ve 1960'taki aynı mahallenin durumuna. 1970'deki durumu gösteren bu planda, daha sonra yapılmış binaları gri ile taradım. Anlaşıyor ki, o zamanlar Dr. Vali Reşit Caddesi olarak bilinen cadde, 1958'de genişletiliyor ve Ankara'nın temel bir aksı haline geliyor. Oysa

aslında Çankaya, Cumhurbaşkanlığı, Hariciye Köşkleri ve elçiliklerden dolayı cumhuriyetin ilk günlerinden beri, Ankara'nın önemli bir merkezi, ama öbür eksenide gidiyor. Yani doğrudan doğruya Cumhurbaşkanlığı Köşküne çıkan, şu anda protokol yolu olarak bildiğimiz yol. Yani yapıların Vali Reşit'e (sonradan Cinnah Caddesi ismini alan artere) doğru kayması, aslında nispeten daha yeni bir gelişme. 1970 yılına ait bu planda, bu demin bahsettiğim mimari ve sosyal açıdan önemli yapıları yani Elçilikleri, komutanlıkları, vb. turuncuyla boyadım. İlginç şekilde 1970 tarihli bu planda Vali Konağı da gözüküyor. Yani 1973'te bu binanın açıldığını biliyoruz, oysa 1970'de var, bunun sebebi ne ola ki diye düşünüyorum. Belki inşaat süreci uzun sürdü, bu çünkü hava fotoğrafıyla yapılmış bir çizim. Belki üç yıl süren bir inşaat ya da diyorum şöyle bir senaryo da gerçekleşmiş olabilir. 1973 bir sembol tarih, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yılı, o sebeple o yıl için özel bir tören yapıldı ve açıldı diye biliniyor olabilir.

1970'de yapılan haritada şu anda olmayan bir tane daha turuncu işaretlenmiş bina var. O da Ankara'da 1950'lerden itibaren sayısı artan

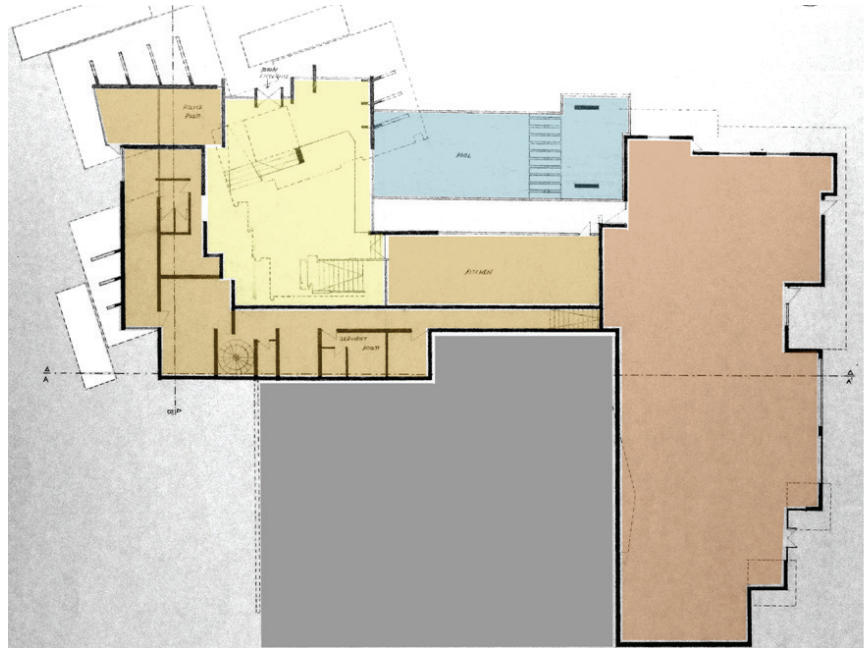
Üst Resim: Bölge Haritası, 1960'lar

Alt Resim: Bölge Haritası, 1970'ler

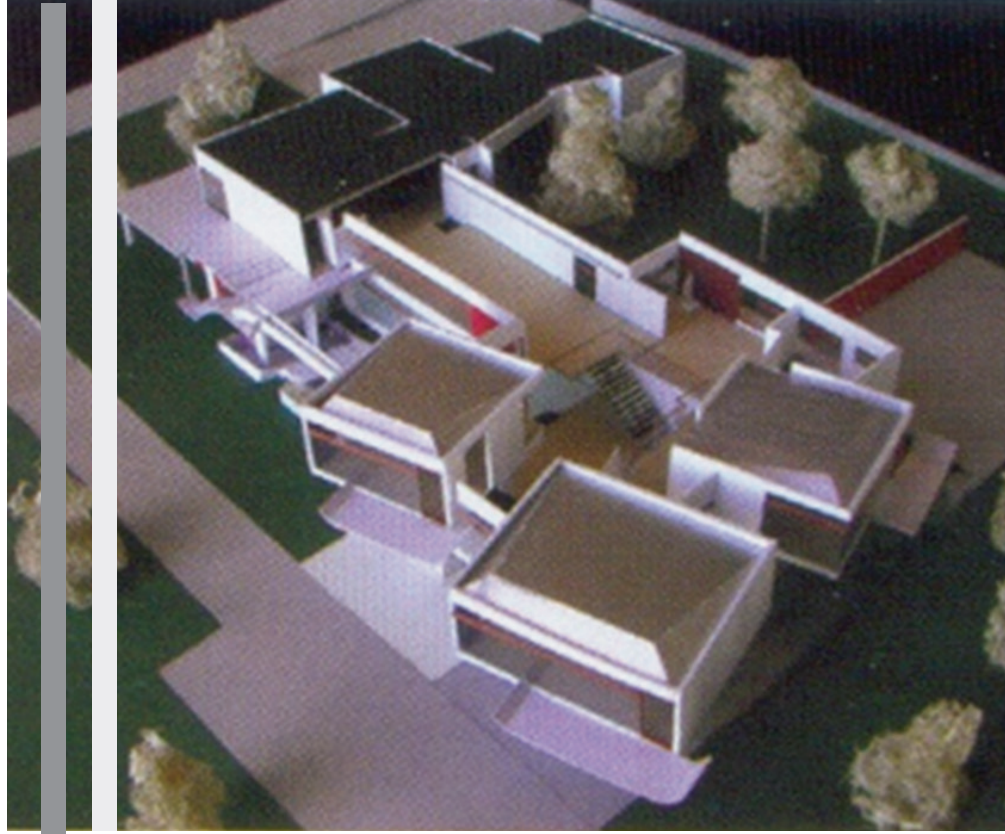
Amerikalı askerlerin gittiği Subay Kulübü, Atakule'nin olduğu noktada yer alıyor. Yani bu nokta aslında Ankara'nın bütün kuvvetlerinin bulunduğu yer. Yani Cumhurbaşkanlığı, Valilik, Amerikan Subay Evi ve elçiliklerin Ankara'ya yukarıdan bakan bir prestij mahallesi oluşturduğunu bize gösteriyor. Oysa 1960 çizimine baktığımız zaman, oradaki dağılımda bu bölgede küçük yapıların hâkim olduğu görülüyor. Bir kısmının eskiden kalan bağ evleri olduğunu bir kısmının daha sonraki zamanlarda küçük villalar gibi yapıldığını düşünebiliriz. Sadece bir noktada bir apartmanlaşma olduğu görülüyor. Şu anda Çankaya Caddesi olarak bildiğimiz cadde o zamanlar -gazeteciliğiyle de bilinen- Ahmet Ağaoğlu Caddesi olarak isimlendirilmiş. Caddenin güneyinde Valiliğin çevresinde bir Gazeteciler Mahallesi düşünülmüş, daha sonra bu konutlara dönüşmeden apartmanlar halinde gelişmiş.

Son olarak yapının üretimi ve formal nitelikleri üzerine derlediğim bilgileri ve yorumları paylaşmak isterim. Eski Valilik Konağı Yenişehir'deymiş, -belki şu anda hâlâ Valiliğin bir başka birimi olarak rol oynuyordur- 1960'larda yeni bir yapı inşa edilmesi gündeme geliyor. Çankaya'daki yeni yapının proje sürecine ilişkin bir anektodu Teoman Doruk şöyle aktarıyor: *"1966-67'lerde bir proje teklifi istendi bizden ve onun doğrultusunda yaptık. Yani başka bürolardan da istenmiştir eminim bu, ama kimlerden istendiğine dair bilgim yok."* Teoman Bey kendisinin de o sırada bu projenin içinde olduğunu, ama teklifin doğrudan doğruya Enver Tokay'a geldiği için, onun tek müellifi olarak gözüktüğünü söyledi. Kendisi de o sıralarda akademi görevli olduğu için, zaten yasal olarak da isminin gözükmemesi galiba problem oluyormuş. Ancak müellif olarak kendisinin ismini de burada zikretmek istedim.

Yapı hakkında basılı kaynak olmadığı için mimari dili hakkındaki notları paylaşmak ta isterim. Burada bir notu belirteyim; Ortadoğu Teknik Üniversitesinde verdiğimiz bir

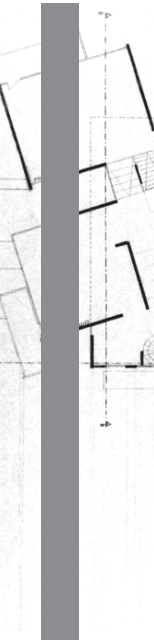
derste Ankara'nın mimarlık gemişı üzerine birtakım araştırmalar yapıyoruz. Burada kullanacağım pek çok malzeme, aslında benim sevgili ğrencilerimin topladığı belgelerden ve yaptıkları çalışmalardan oluşmaktadır. Örneğin burada gördüğünüz maket bize yapının ilk halini gösteriyor. atısını da kaldırılabilir yaptık ki maketin özellikle ii de gözüksün. atı dışarıdan düz çatı gibi gözükse de ilk zamanlarında, böyle bir kırılan çatısı var üstünde ve bu az eğimli metal bir atı. Bu görselde iki kat planını görüyorsunuz. şimdi o kat planını inceleyelim. Giriş planında sarı olarak gözüken yer karşılama holü. Bu karşılama holü –aslında pek çok böyle merdivenin bir araya geldiği, gerçekten bir promenad mimarisi ki bu Le Corbusier'in de kullandığı bir deyimdir- olarak tanımlanabilecek bir mekan. Bunun çevresindeki o açık kahverengi olarak görülen yerler ise servis birimleri. Bir tanesi güvenlik, bir kısmı mutfak olarak kullanılıyor. Mutfak da içeren bu giriş katı orta holü ve pek çok merdiveniyle bir sahne aynı zamanda. Bu kattaki havuz mimarinin çok entegre bir parçası aslında, ilginç bir öğe.

st Resim: Vali Konağı, Maket, ğrenci çalışması

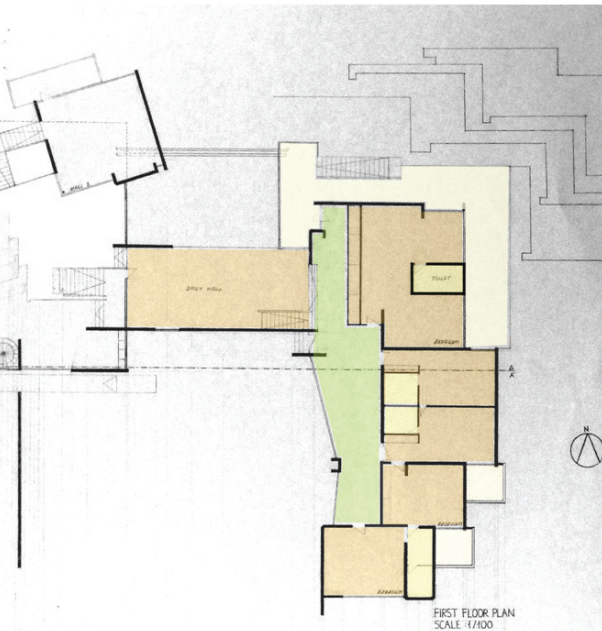
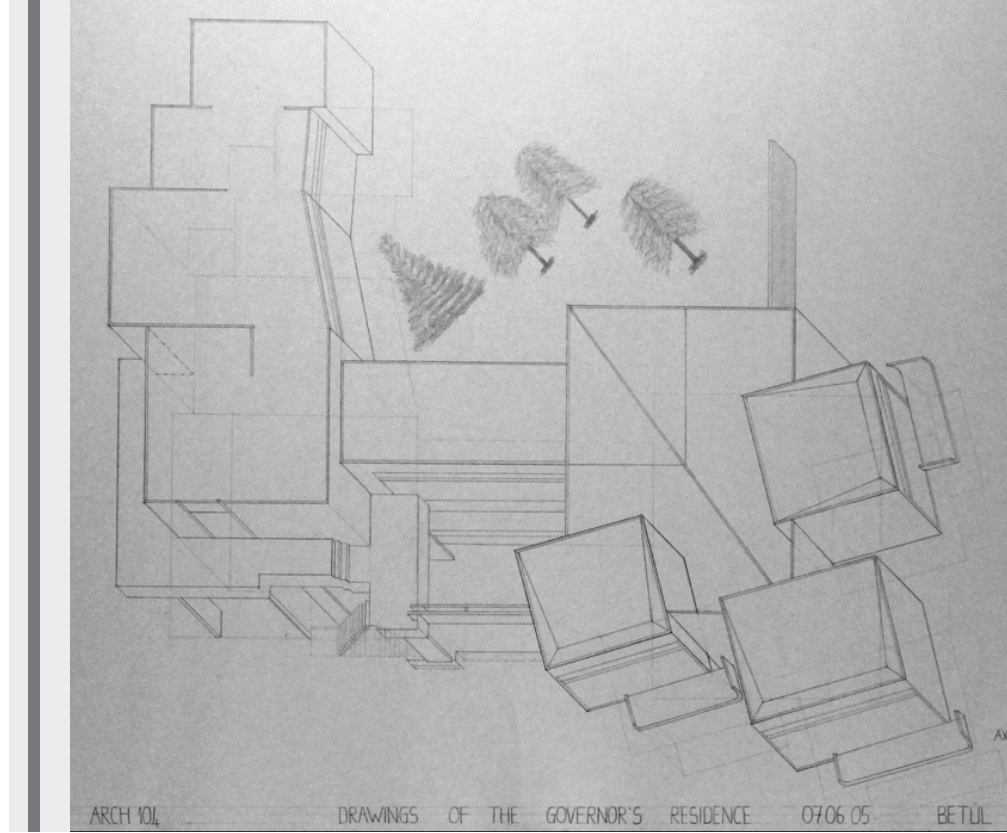
Alt Resim: Vali Konağı, Zemin Kat Planı, ğrenci alışması

Şimdi gelelim üst kata. Gördüğünüz gibi üç tane kare prizma kitle var. Bu kare kitlelerin farklı işlevleri var ve bunlar birbirlerine birkaç basamaklık merdivenlerle, koridorlarla birleşmişler, aynı zamanda aşağıdan da yaklaşılabilir. Şuradaki merdiven, aşağıdaki mutfak buraya yemek holüne taşımak üzere kullanılıyor. Sağ tarafta ise, Valiliğin kendi özel hayatına ait birtakım hacimler var, yani ilk planlamada böyle. Gerçi günümüzde konutun bütünü, bir ailenin özel konutu gibi kullanılıyor, ama ilk planlama kararlarının böyle olduğu çok açık. Özel bölümde farklı odalar var ve her odanın içinde bir tane de ıslak mekân var. Yani bir otel anlayışında, konforlu bir şey olmasına özellikle dikkat edilmiş. Kare mekanların önündeki platformlar ise, demin Zafer Akay'ın bahsettiği, aslında balkon mu saçak mı ne olduğuna tam karar veremediğimiz şeyler, yani hiçbirinin küpeştesi yok, ama hepsi salonlardan çıkılabilir. O açıdan çok ilginç mimari elemanlar. Yapı önden iki, arkada ise tek katlı. Yani güney kısımda bir katı toprağa gömülüyor ve ikinci kat Ankara'nın kuzeyine yöneliyor. Üç boyutlu bu çizim, bütün kitle dağılımını bize anlatıyor. Görüldüğü gibi çok yatay bir tesiri var kitlenin. Özellikle bütün bu panoramaya hâkim olmak üzere açılmış bir yapı tesiri veriyor. Etraftaki tabi o yüksek apartmanlar olmasaydı, biraz da tepenin üstünde olduğu için bu tesir çok daha belirgin olacaktı. Merdivenler mimarının gerçekten çok ilginç öğeleri. Yapının içinde ve dışında her biri çok detaylı bir şekilde çözülmüş merdivenler yer alıyor. Bu fotoğrafta ön görünüşteki üç çıkma kitleyi görüyoruz. Şimdi 2000'li yıllarda binada, özellikle de çatısında birtakım değişiklikler olmuş. Bunun ana sebebi anlaşıldığı kadarıyla çatının akması. Aslında binanın kitlelerinin çatıları eskiden de düz değildi, eğimliydi. Yani o mimari içinde de belki bir çözüm getirilebilirdi, ama 2000'li yıllarda yapı kitle kompozisyonunu tamamen değiştiren saçaklı bir mimari dile dönüşmüştür. Bu saçaklı mimari aynı zamanda yağmur boruları filan gibi şeyler de getiriyor. Yapının o prizmatik ve modernist kitlesi, başkalaşmış. Bu fotoğraflar sanırım 2005 yılından, şu andaki renk skalası böyle değil, ama bir ara böyle mavi-beyaz renklere boyanmış. Yani o yapının daha brütal balkonlarıyla, gri balkonlarından da vazgeçilmiş anlaşıldığı kadarıyla.

Demin Zafer Akay'ın işaret ettiği konuyu ben de çok önemsiyorum. O yatay ahşap bant, yapının çok önemli bir karakteristiği ve onun kaldırılması yapı açısından kayıp. O bant bir tek soldaki kitlede korunmuş, ancak orada da ahşap maviye boyanarak biraz daha kaybedilmiş gibi gözüküyor. Doğramanın dikey bölüntülerinin değişmesi, -ilk uygulamada mesela 4 tane bölüntü varken, yenileme sonrası 6 bölüntüye çıkarılması- yapının o modernist tavrını zedeleyen bir başka müdahale. Dışarıdaki havuz merkezi bir noktada yer alıyor. Yani hem gündelik hayatın, hem de o demin bahsettiğim resepsiyonlardaki daha kamusal yüzünün merkezindeki bir öge. Fakat işte onun da renkleri diğer mimari elemanlarda da kullanıldığı için havuzun biricikliği kaybolmuş o mavi boya içinde.

Yapının taşıyıcı sistemi açısından da çok ilginç olduğunu düşünüyorum. Taşıyıcı sistem iddialı bir çözüm. Burada gördüğünüz eli böğründeler, yapıdan yaklaşık iki buçuk metre filan ileri uzanıyor, ondan da daha sonra balkonlar geliyor. Yani bu balkonlar binanın dört buçuk, beş metre ötesine ulaşan öğeler. Bu derin

Üst Resim: Vali Konağı, Üç Boyutlu Çizim, Öğrenci çalışması

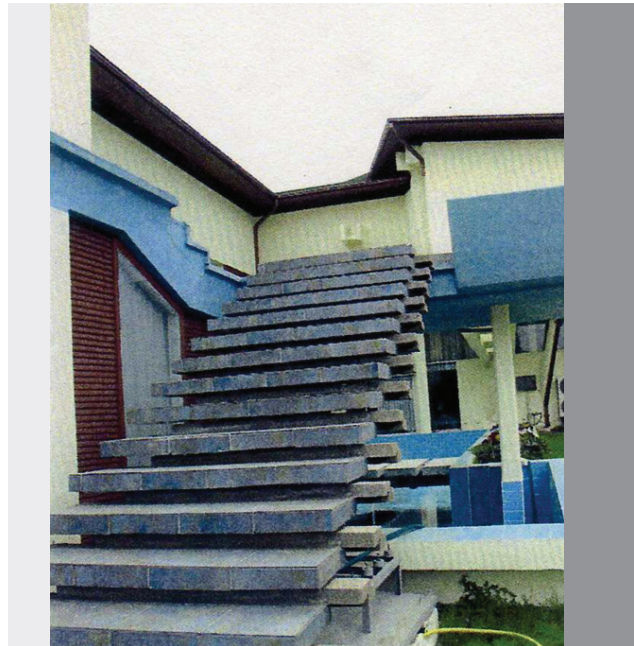
Alt Resim: Vali Konağı, Birinci Kat Planı, Öğrenci çalışması

çıkmalar o yüzüyor tesirini yapının üst katlarını çok vurgulayan öğeler. Gördüğünüz gibi altına arabalar park edebiliyor, yani o kadar geniş yerler.

Bu yansıda demin bahsettiğim merdivenlerin detaylarını görüyorsunuz. Bu siyah basamaklar ve basamakları taşıyan beyaz renkli elemanların hepsi prekast, bunlar tam birbirinin üstüne de gelmiyor girmeli-çıkmalı bir sistemle düzenlenmiş. Küpeştelerin de o dönemin karakteristik öğeleri olduğunu düşünüyorum. Pleksiglas yeni bir malzeme ve bu 60'lı, 70'li yıllarda çok sıkça kullanılan bir şey, bugün biraz eskimiş gibi görünse de.

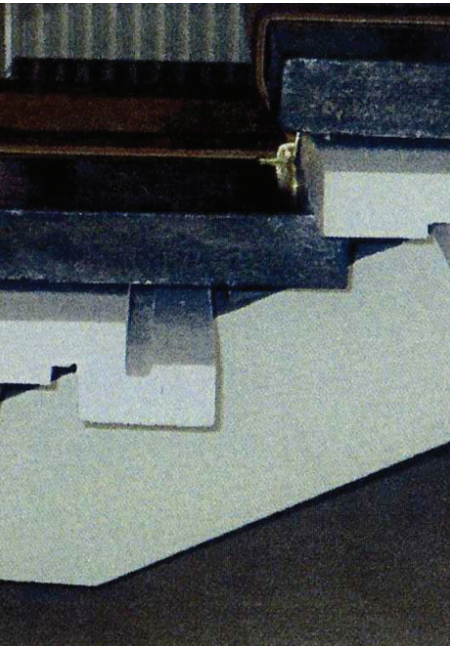
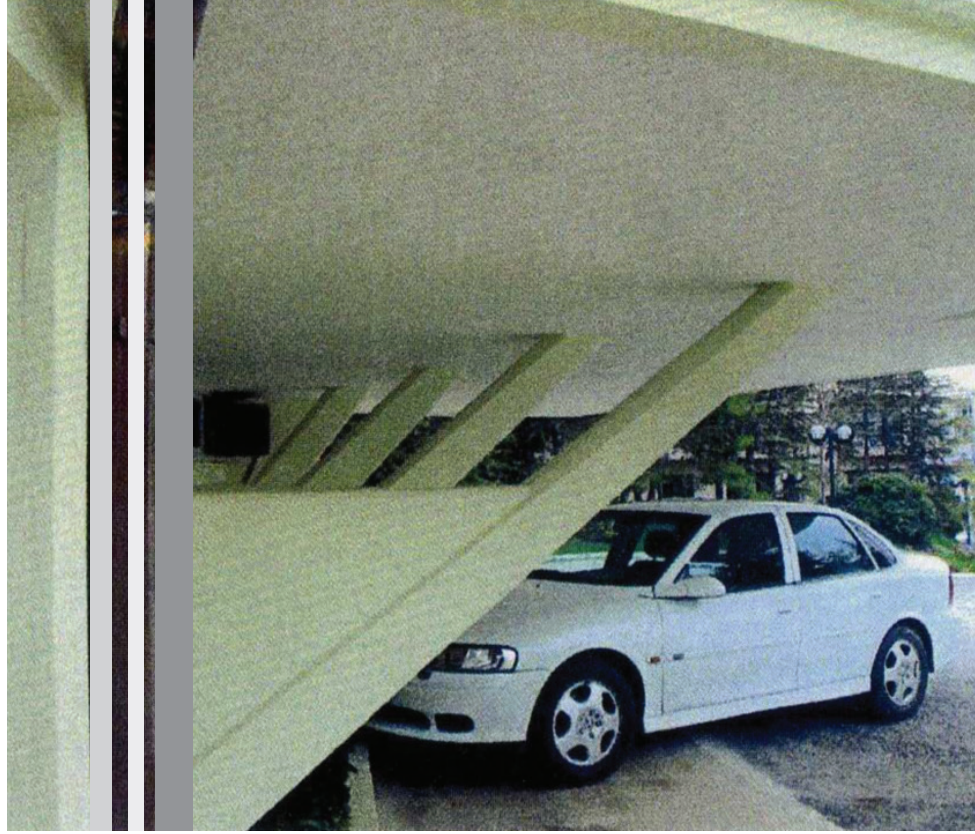
Bunlar yapının içinden yine 2000'lerin ortalarında çekilmiş fotoğraflar. Bu bahsettiğim üsteki fotoğraf, o yapının "kamusal" mekânlarının merkezindeki galeri boşluğundan. Yani dış çeperdeki bu noktadan giriyorsunuz ve birbirinden birkaç basamak farklı düzlemlerdeki üsteki o üç tane kutuya dağılıyorsunuz. Yani salonun bir bölümünü içeren bir kutudan, diğer bir kutuya dört beş tane basamak çıkarak geçiyorsunuz. Onların hepsi de farklı kotlarda ve o ortanın etrafındaki böyle localar gibi diyebileceğim bir anlayışta düzenlenmiş. Yapının o döşemelerinin strüktürü tek yönlü nervürlü döşeme.

Bu yapının inşaatının bittiği dönemde nasıl lanse edildiğini de ben doğrusu öğrenmek isterdim, yani hangi kavramlarla, nasıl tartışıldı? Buna ilişkin bir metin bulamamak, gerçekten şaşırtıcı. Yani bunu modern mimarinin bir örneği gibi değerlendirmek bir yana, belki tarihi evlerin günümüzdeki bir yansıması olarak da ifade etmişlerdir, bilemiyoruz... Acaba yapıdaki eli böğründeler, aşağı katın yukarıdaki kitlelerden başka bir açıda olması gibi geleneksel konut mimarisinin pek çok örneğinde karşılaşılan öğeler olarak yapının geleneksel mimariye atıf yaptığı düşünüldü mü? O yüzden bu yapının nasıl bir tartışma yarattığını merak ediyorum. Fakat hiçbir kaynak bulamadığımıza da üzülerek işaret edelim. Yapının dilini mimarın aynı dönemlerde gerçekleştirdiği başka konutlarla kıyaslayarak da

anlamlandırmak mümkün. Maalesef elimizde bu kategoride tek yapı var: Isparta Eğirdir'deki Yürekli evi (1974). Bu yapı strüktürel olarak iddialı geniş çıkmalarıyla, göle bakan geniş cam cepheleri ve merkezi yüksek tavanlı dolaşım mekânıyla Ankara Vali Konağını andırsa da eğimli çatılarıyla geleneksele yakın yapı dili, ortagonal geometrisi ve ahşap elemanlarıyla çok daha konvansiyonel durur. Mimar ve akademisyen İpek Yürekli'nin anlatımıyla Eğirdir'deki bu yapı *"hem yeriyile ilişkisi, hem de kapalı, açık ve yarı açık mekanların birbirleriyle ilişkisi açısından bütünlüğü çok kuvvetli bir binadır. Farklı oturma alanlarının mekânsal sürekliliği güçlüdür. Binanın araziye oturumu mükemmeldir, günün farklı saatlerinde, farklı rüzgâr durumlarında kullanılabilecek terasları vardır."* Benzer bir değerlendirmeyi Ankara Vali Konağı için yapmak yanlış olmaz.¹

ZAFER AKAY - Bir ekleme, daha doğrusu bir düzeltme yapacağım: Enver Tokay hakkında çok az şey biliyoruz derken, özellikle Enver Tokay'ın yapıları, projeleri hakkında bilgiler çok sınırlı demek istedim. Çok az yayınlanmış bir mimar, ama bir yandan da kuyruklu yıldız

¹ Bu toplantının ardından Vali Konağı binasına olan ilginin arttığını gözlemliyoruz. Nitekim TSMD 2012 özel ödülü bu yapıya verildi. Jüri ödülün gerekçesinin şöyle açıkladı: "Özellikle modern mimarlık mirasının hızla aşınmaya uğradığı Başkent ortamında Ankara Vali Konağı, modernist dil kullanılarak geleneksel mimarimizin soyutlanıp yorumlandığı yapı olması ve bir dönem mimarlığını, bu mimarlığın başkentte kabul görme biçimini başarıyla temsil etmesi nedeniyle jüri özel ödülüne, oybirliği ile, değer bulunmuş, jüri bu ödül ile modern mimarlık mirasımızın korunmasının önemine dikkat çekmeyi hedeflemişti", y.h.notu.

olarak adlandırılmış. Hakkında birçok anı ve öykü var, herkes bunu taşımış, projeleri az yayınlanmış.

Başka projelerinin olduğunu biliyoruz. Ortadoğu Teknik Üniversitesi birinci yarışmasına, Behruz Çinici'yle katıldığını, ikinci yarışmasına da bu kez Teoman Doruk ile birlikte katıldığını biliyoruz. Mutlaka başka yarışmalara da katılmıştı.

KATILIMCI- Genel Ankara'yla ilgili bir şey söyleyebilir miyim? Ben 1978 Ankara Devlet Mimarlık mezunuyum, aynı dönemde Turizm Bankasında da çalışıyordum. İki tane yürek acım var, 78'de benim diploma konum Gar Binasıydı, Tren Garydı. Gar binalarına örnek olarak okulda ilk ve en önemli incelediğim yapı Ankara Garydı. O dönemde var mıydı, yok muydu hatırlayamıyorum, ama son zamanlarda ben Ankara Tenis Kulübüne giderken sık sık oradan geçiyorum ve her geçişimde içim sıkılıyor. Gar binası vardır, Gar binasının yanında Atatürk'ün Ankara'ya geldiğinde çok kısa bir süre komuta merkezi olarak kullandığı, sonra Ziraat Fakültesinin açıldığı o bina vardı, onun yanında da bir katlı bir taş bina var. Taş binanın üstünde de iki katlı bir fıstık yeşili gecekondur var ve onun yanında bu tarafa dönünce de, sanıyorum yanılmıyorum Mimar Kemalettin'in o önemli eserlerinden, ilk Cumhuriyet dönemi eserlerinden birisi var. Tam onun kesişme noktasında bir katlı taş binanın üzerinde, Zafer Beyin dediği gibi New York'taki gibi bir çıkma gecekondur fıstık yeşili. Bu biliniyor mu Turizm Bakanlığı tarafından? Bilinmiyorsa ben hiç karakterime uymayan şekilde buradan ispiyon ediyorum o binayı. Eğer biliniyorsa, bu düzeltilmiyorsa nasıl bir güçtür o fıstık yeşili gecekonduyu orada tutuyor, onu öğrenmek istedim.

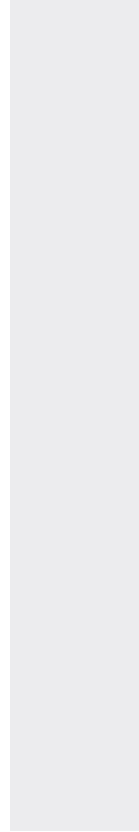
DOĞAN ACAR- Teşekkür ederim. Turizm Bankası tabi bizim iştiraklerimizden bir tanesiydi, uzun yıllardır sanıyorum orada çalıştınız. Ben de bir zamanlar Turizm Bankasından sorumlu Bakan müşavirliği yaptım. Şimdi söylediğiniz konuyla ilgili olarak Ankara Gar binasında hemen Atatürk'ün milli mücadelede kullandığı, bugün müze olarak kullanılan direksiyon

binasını Atatürk konut olarak kullanmıştır. Orası şu anda müze, Ulaştırma Bakanlığına bağlı. Söylediğiniz çaptaki binalarla ilgili benim şu anda size aktarabileceğim bir bilgim yok. Ancak ben de Ankara'ya sonradan geldim, ben esas İstanbulluyum, o söylediğiniz dönemlerde Ankara'da yaşamadığım için bilmiyorum.

O zamanki adıyla Kültür Tabiat Varlıkları, daha sonra, Kültür Varlıkları ve Tabiat Varlıkları olarak ayrıldı. Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulunda bir koruma kurulu kararı var mı, yok mu onu bilmiyorum. Bir incelememiz lazım, konuyla ilgili olarak ilgili arkadaşlara söyleyeceğim. Bakalım, eğer böyle bir bulgu varsa veya yıkılmış olabilir veya tescil edilmemiş olabilir. Onları şu anda cevaplamam mümkün değil. Ancak ilerleyen dönemde zatiâlinizi büromuza bekliyoruz, sizi bu konuda özel olarak bilgilendiririz efendim, ama direksiyon binası şu anda mevcut veya milli mücadelede onu müze olarak kullanıyoruz. Bir de Ulu Önder Atatürk'ün milli mücadelede kullandığı yanında da hemen vagon var. O vagon da mevcut olarak korunuyor.

SUALP GÜREŞÇİOĞLU - Belki anı paylaşmak da faydalı olabilir. Hani binalarını gördüğümüz

kişinin, belki kişiliğiyle ilgili anı anlatılsa, hani daha derin bazı şeyler konuşulsa. Niye hani hiç yayınlamadı ya da ne bileyim niye önemsemedi ya da bir kuyruklu yıldız gibi geçti gitti, belki daha iyi anlaşılabilir ve kişilik tahlili yapmak da gerekli olabilirdi. Sadece hakkında çok küçük bir şey biliyorum o da Behruz Beyin anlattığı bir şeydir. Sanıyorum Devlet Su İşleri de Enver Beyin değil mi? Beraber yaptıkları binalar.

Aslında genelde sanki Enver Bey çok projelerin başında duran bir adam değil gibi algıladım Behruz Beyin anlattıklarından. Kendisi yarışmalarda bile, biraz da böyle eğlenceli bir adamdı zannediyorum, gece hayatı, gündüz hayatı da, hatta o yıllar kâğıt oyunları vesaire gibi şeylerde, hani masadan kalkacağına, ofise gideceğine, çocuklara bir iş verip, hadi bunu halledin diyecek kadar da, o dönemin mimarlarını düşündüğümüzde masada oturan adamlardan bahsedilir. Enver Beyin oturduğu masa başka bir masa gibi algıladım Behruz Beyin anlattıklarından.

Hatta Behruz Bey, -yeni kuşağın anlaması için söylüyor zannediyorum bunu- Tokay'ın bir kibrit ya da sigara kutusuna, ya da o anda elinin altında ne varsa, bir şey çizdiğini, *"işte şema bu gidin bitirin ulan"* gibi sert argo ifadeler kullandığını söylemişti. Behruz Bey bu kadarını anlattı. Bize söylemek istediği, leb demeden leblebiyi anlayacaksınız muamelesi, yani çok az çizgiyle bile olsa, fikri anlayıp, projeyi götürmeniz lazım. Bunun dışında neler anlatırlardı ofis çalışmalarıyla ilgili, o da çok iyi bilmiyor, ama bilmiyorum belki konuştuğunuz insanlar bu tarafından, ofiste geçirdiği zamanı nasıl anlatırlar, mesela o yeteneklerini ne ölçüde kullanıyor? Bir şey çizip bırakıyor muydu, yoksa sonuna kadar o yeteneklerini kullanıyor muydu? Açıkçası merak ediyorum.

KATILIMCI- Ben de bir şey sorabilir miyim? Bu Emek İnşaatın, bu Kızılay'daki gökdelenini Enver Bey yaptığına göre, Ulus'ta da bir Emek İnşaatın bir binası var hatırladığım kadarıyla. Acaba orayı da mı Enver Bey yaptı? Aynı mimari tarzı var gibi geliyor bana, üslup aynı

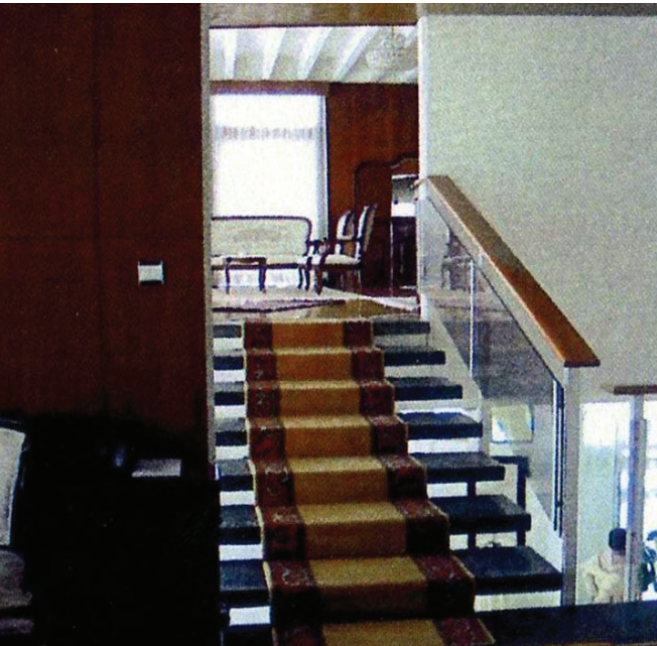

gibi geliyor. O zaman Enver Beyin mimari projelerinden biri olabilir diye düşünüyorum. Şu anda Gençlik Spor Bakanlığının bulunduğu bina, gerçi o Ulus'un silüetini bozuyor şeklinde tartışmalar var ama. Kızılay'daki gökdelen dediğimiz, uzun yıllardır GİMA olarak kullanılan binanın yapı itibarıyla aynısı gibi geliyor bana.

Aynı dönem değil mi efendim?

HALUK ZELEF- Ulus'taki Emek İşhanının mimarları Orhan Bolak, Orhan Alsaç ve Gazanfer Beken, proje tarihi 1952. Kızılay'daki Gökdelen diye bilinen Emek İşhanı ile eş zamanlı denebilir. Kızılay'daki bu yapı ile ilgili birtakım davalar var aslında. Müelliflik hakları şu anda Tokay'ın kızında olduğu için, onu çağırıp Ankara'da böyle birtakım istişarelerde bulunmuşlar anlaşılan, ama son durumda, yani şu anda yapılanlara müdahale edip, onu durdurmak gibi bir noktaya gelinmemiş. Bugünlerde yapılanlarla bina tamamen niteliğini kaybetti. Hem çatısındaki çekme katın, hem o eskiden Set Kafeterya diye bilinen, alttaki kitlenin doğası tamamen değiştirildi.

KATILIMCI- Dokusu değişti. Kuzgun Acar'ın

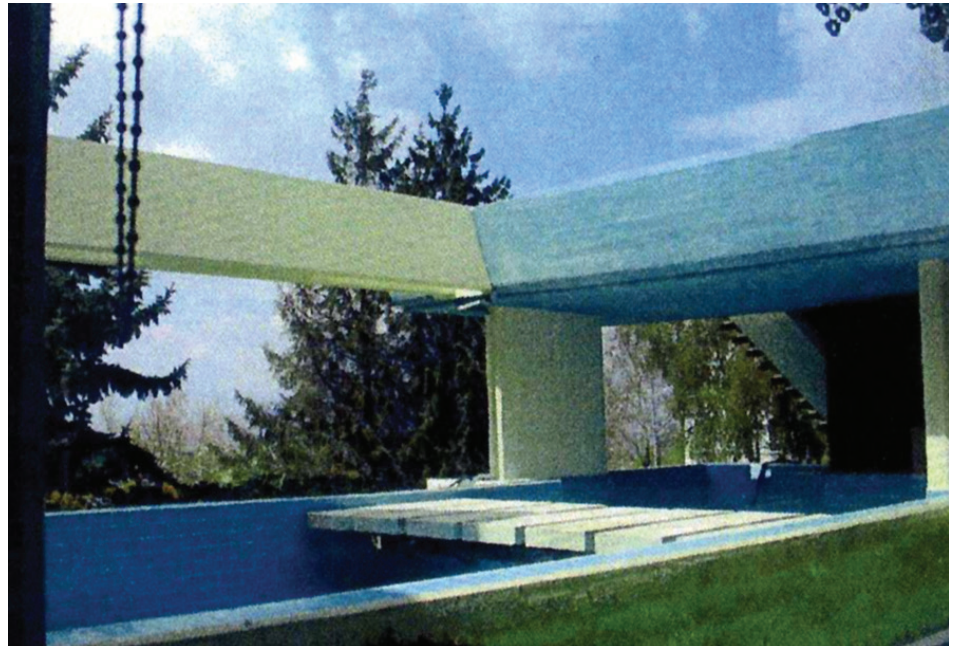
Türkiye gravürü yok, arabesk birtakım formlar var.

HALUK ZELEF- Aileden gelen bir müelliflik hakkı oluyor anlaşıldığı kadarıyla. O yüzden bir şekilde konunun muhatabı.

KATILIMCI- Buna müdahale etmiyorlar mı? Buna belki bizim oda olarak müdahale etmemiz gerekiyor. Yani göz göre göre Kızılay'ın ortasında adam katletmeye başladı o binayı ve bakalım daha neler olacak.

KATILIMCI- Bu konuda toplumsal bir genetik sıkıntımız var, ama ben bu örneklerden, gerek işte Valilik Konağı, ve bu gökdelenin, gözümüzün önünde katledilmesi, en başta biz mimarların ilgi alanına giriyor. Bizden bir tepki yoksa sokaktaki vatandaş için diyebiliriz ki: Şimdi ben meslektaşlarıma soruyorum, bu konuda bilgisi olan var mı? Müelliflik hakkını kullanıyor mu? Kullanmıyorsa niye kullanmıyor? Oradaki yatırımcı hak olarak kendine göre yeni bir fonksiyon kazandırıp, oradan bir para kazanma peşinde olduğu açık. İyi de kendine ait ancak kendi evinde yapabilecek olduğu müdahaleleri, kent hafızasının üzerinde, o bir kent hafızası, o bir kent plastiği. Birakın bina olmasını filan hepimizin çocukluğunu, gençliğini süsleyen bir binadır. Hepimizin onun altında sevgililerimizle buluştuğumuz, onun altındaki pastanede profiterolle tanıştığımız, o postaneden kartlarımızı attığımız, benim capcanlı hafızamda. Şimdi bunların hepsi yok oluyor, birisi alıp elimden götürüyor bunları. Mimari yönden de yapıyı deforme ediyorlar. Buna birinin dur demesi lazım. Burada sadece Melih Gökçek'in vay yaparsın-yapamazsın, otel yaparsın-yapamazsın kavgasına, böyle de bir şeye ben şahit olmadım. Bilmiyorum, biraz kendimize de bakmak lazım herhalde.

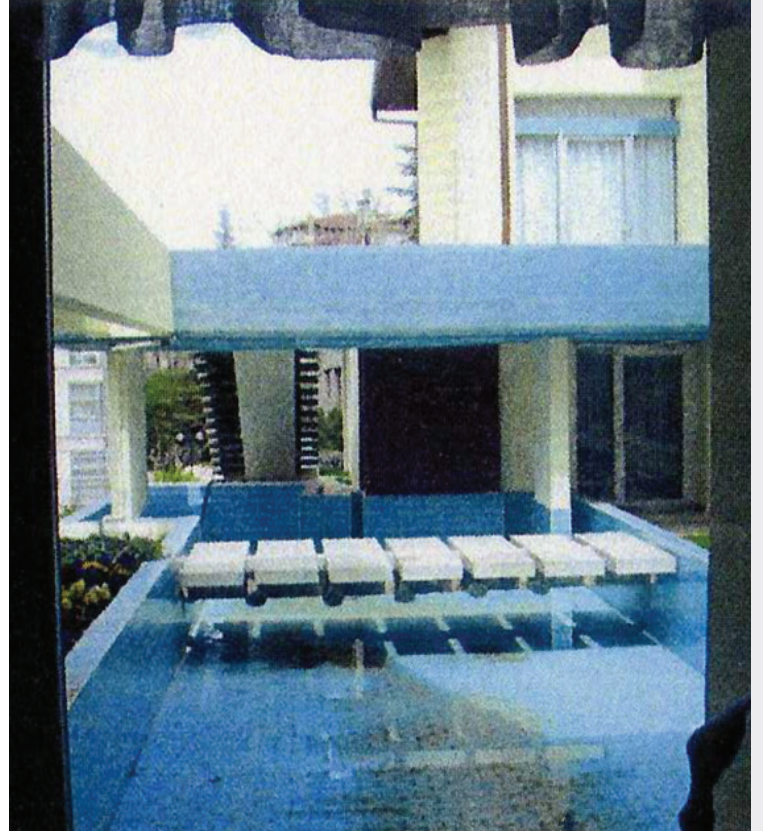
Bu çatı altında bunun sorumluları var yani.

ZAFER AKAY- Küçük bir şey daha eklemek istiyorum: Ankara’da Kızılay Meydanıyla Sıhhiye arasında, tarihi 1940’lara, 50’lere gidebilecek sadece üç bina görebildim, tümüyle yenilendi. Anlaşıyor ki, 5 katlıydı bu binalar, şimdi 8 katlı oldu ve hemen hemen tümü yok oldu. Yani bunu biraz anlamak zorunda kaldık, beş katlı binanın ayakta tutulamadığını anlamak zorunda kaldık. Ama şu anda 8 katlı binalar da yıkılıyor ve arkasından yine 8 katlı olarak yeniden yapılıyor.

KATILIMCI- Biraz hızlı olmak zorunda sanırım genelde mimarlık toplumu.

ZAFER AKAY- Hiç değilse aradan böyle birkaç tanesini seçip, korumaya çalışmalıyız. Yoksa bütün kente, o koskoca bulvara, dört katta kal deme erki kimsede yok. Nitekim o şekilde şekillendi, ama arada bir-iki böyle tesadüfle, mesela Tapu Kadastro’nun bulunduğu birkaç eski villa var. Ödüm kopuyor bir gün onlara bir şey olacak diye. Onlardan 8-10 tane vardı Kızılay’da, kala kala iki tane kaldı herhalde. Biri kebabçı, birisi yakın zamanda Tapu Kadastro’nun kendisiydi, şimdi bilmiyorum. Eyvah yani, onlar da gitmesin. Teşekkür ederim.

AHMET ARDIÇOĞLU- Valilik yapısındaki bantlara ben korniş demek istiyorum. Bugün DSİ binasında da aynı kornişler var ve bu binaların çok önemli öğeleri.

Vali Konağındaki planın giriftliğine de çok şaşırdım, Bu oldukça kompleks bir plan, dışarıdan tahmin etmiyoruz doğrusu oysa DSİ'nin planı muazzam düzenli, net pırıl pırıl bir plan. DSİ'nin planıyla bunun planı iki ayrı uç olarak değerlendirilebilir.

KATILIMCI- Ben bir şeyi öncelikle belirtmek istiyorum: Vali Konağının çatısının dönüştürülme sürecinde, Mimarlar Odası Ankara Şubesi etkin bir şekilde rol oynayıp engellemeye çalışmıştı. Buradan bir grup arkadaş Vali Beye ziyarete gitmişti, ben de şans eseri onlarla birlikteydim o gün, yapının içini de görme şansım olmuştu. O gün çok uzun konuşuldu, Vali Bey bununla ilgili her sene bu çatının akması yüzünden yaşadıkları sıkıntı, her sene yeniden masraf olması nedeniyle artık kesin karar vermiş olduklarını inatla, fikirlerini değiştiremedik yani. Onun bir notunu düşmek istedim.

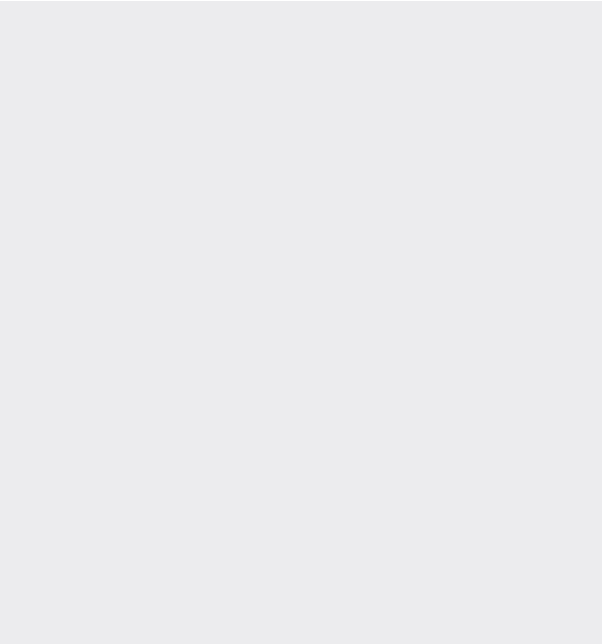
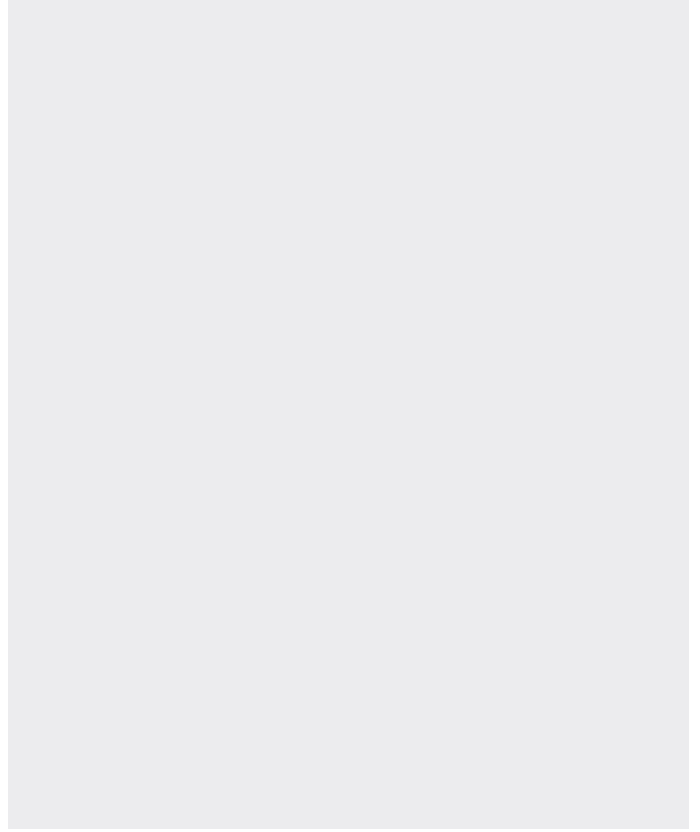
Bir de genel olarak Ankara Şube aslında bu 20. Yüzyıl yapılarının korunması konusunda gerçekten çok hassas ve gerçekten her an koşturuyor, ama bu tescil süreçleri de, yani 20. Yüzyıl yapılarının tescili zaten çok zor bir konu, yasal olarak çok zor. Çünkü Yasamız 1900'e kadar olan yapılar korunur diyor. 1900'ün sonrası için ancak Cumhuriyet için sembolik bir anlamı olan yapılar korunabiliyor. O yüzden çok büyük savaşlar verilmesi gerekiyor ve özellikle 50'lerin sonrasına dair çok az örnek var elimizde tescillenmiş olan.

O yüzden, bunun yasal düzenlemelerin değişmesi gerekecek, çok uzun süreçler var. Zafer Beyin söylediği gibi Yasayla korumadan önce, herhalde hedefimiz bu yapıların genel bir kabul görmesi olmalı. Bunların gerçekten değerli ve önemli olduğunu, öğretmek gerekiyor herhalde. Çünkü çok kolayca yıkılıyor, işte Atakule de yıkılacak konuşması var

şu aralar, Adliye yıkılacak konuşması var. Yani Zafer'in vurguladığı gibi yapılar çok kolayca yıkılabiliyor.

KATILIMCI- Şimdi burada yerel erkler dominant, siz ne dersiniz deyin, yasa yapın, düzenleme yapın, ama kentin teslim edildiği bir yediemin var, belediye başkanı. O belediye başkanı ne isterse yapabiliyor, yani 20 senedir de bunu görüyoruz. Ben kendi deneyimimi ve buradaki çaresizliğimizi de bir şekilde betimlemiş olalım.

Tandoğan'daki su perileri heykeli hikâyesini iyi kötü hepiniz bilirsiniz. O heykeli yerinden ben kaldırdım. Metro çalışması yapılırken demontesinin yaptım ve zamanın Park Bahçeler Müdürlüğüne, Yenimahalle'de bir depoya ben kaldırdım, ama niye kaldırdık? Metro çalışması bittikten sonra aynı yere, 22 metre çapındaki havuz yapıp, içine tekrar koymak üzere, bunun çalışmalarını da yapmıştık. Zaman içerisinde belediye değişince o heykel, artık bizlerin giremediği bir belediye yapısı oldu ve gözlerden uzak yıllarca kaldı. Sonra bir gazeteci arkadaş peşine düştü, ben de biraz fıstıkladım, bu heykelimizi bulalım arkadaş dedim. O genç

arkadaşımız Ateş Yalazan peşine düştü, fotoğrafladı çıkarttı, polemik konusu oldu, gazetede biraz atıştı. Fakat şimdiki Kültür Bakanımız eksik olmasın sahip çıktı, bize hak verdi. Başkanın gerekçesi o heykelin nü olması. Oysa öyle bir şey de yok, tamamen sanatsal bir çalışma. Ben koymayacağım dedi. Sonuçta işte Cer Modernin önünde, yine Bakanın çabalarıyla, hiç değilse yarı açık cezaevine çıktık. Yani tamamen kapalı cezaevindeydi, şimdi Cer Moderne günde kaç kişi gider, kaç kişi geçer. Bulvar da bizim tahminlerimize göre günde 100 bin kişinin görüş alanında olan ve izleyebildiği muhteşem bir eserken, Cer Modernin günde 200- 300 kişi, zaman zaman Pazar günleri hiç kişinin bulunduğu bir yere konuldu bu heykel. Kimin dediği oldu? Yine Sayın Başkanın dediği oldu. Yani eser hâlâ mahkûm, oysa yeri için Tandoğan'daki Makine Kimya Endüstrisi Kurumunun Başkanıyla görüşmüştüm, bize oradan bir yarım daire, 25 metre çaplı bir yarım daire yeri bahçeden vermeye söz vermişti. Bunu da ilgililere ilettim, pekâlâ orada Makine Kimya'nın önünde olabileceken.

Dolayısıyla bu yasal düzenlemelerin yoksunluğundan çok, pratikte kimin erk sahibi olduğu önemli, nasıl düşündüğü önemli. Böylelikle heykellerimize tükürülerek, heykellerimiz hapsedilerek, binalarımızın üzerine rüküş şeyler eklenerek bir yozlaşmadır gidiyor. Bu bir ağlamaydı benim. Teşekkür ederim.

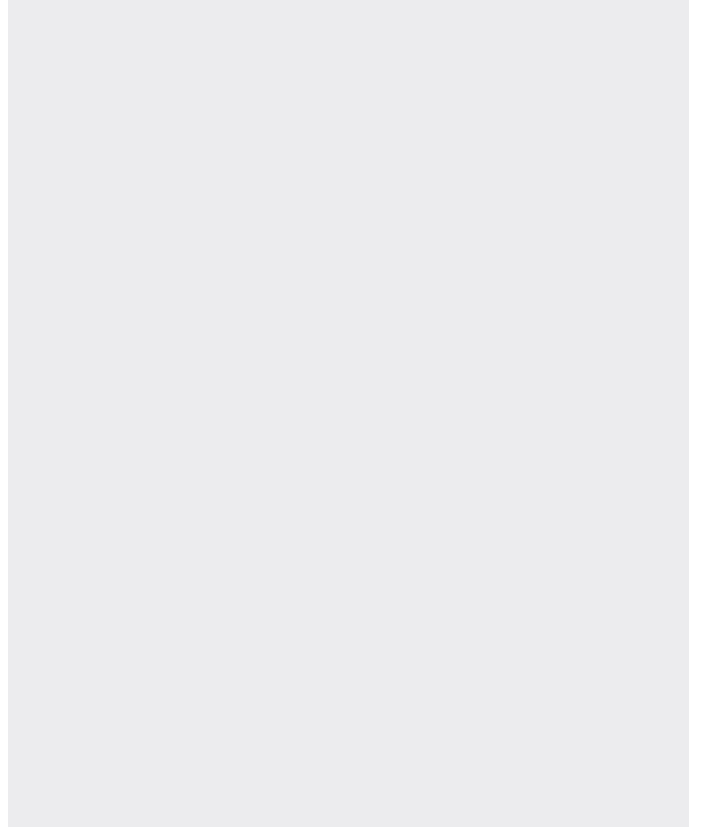
BABÜR ÜLGÜNER- Şimdi bakıyorum Vedat Beyin yaptığı bina, gökdelen Ankara'nın sembolü, benim de çocukluğumun en sevdiğim binası, gökdelenimiz, Enis Kortan'ın hayranlıkla anlattığı gökdelen kepezeye döndü. Yuvarlak yuvarlak altındaki şeyler, onu koyamamışsınız mesela son hali maalesef yok. Keza Valilik Konağı da işte içler acısı. Yani böyle bir deha eseri yapı kim bilir o işte rasyonel modern mimarlıktan, çok ünlü mimarların da öyledir ya, düzenli rasyonel şeylerinden sonra bir. Bizim Sinan'ın da mesela son dönem yapıları Onun da orada çok güzel yaptığı yapıyı ne hale getirmişiz, bravo.

DOĞAN ACAR- Turizm hayal satmaktır zaten.

KATILIMCI- Bir de şey vardı, Sıhhiye'deki Sağlık Bakanlığı. Bir zamanlar biliyorsunuz fıstık yeşiline boyanmıştı taş bina. Sonradan tekrar özgün rengine herhalde büründü. Ümit ederim ki Vali Konağı da o lacivert renkler filan gider, o bölmelerin dörtten altıya çıkması bile zayıflatıyor binayı. O yatay-düşey çizgiler çok önemli. Bir de biraz magazin, ama ben tam olarak bu Vali Konağının 73'de hangi ay, hangi gün açıldığı konusunda bilgi var mı?

HALUK ZELEF- Ben bulamadım, o yüzden demin Doğan Bey'e özellikle soruyordum, elinizde böyle bir gazete kupürü filan bir şey varsa, o aslında çok iyi olurdu.

DOĞAN ACAR- Bizde de öyle bir kayıt yok. Tabi sizler mimarsınız, plastik sanatların en önemlisi mimaridir. Her mimar ayrı bir değerdir ve bir mimar, diğer mimarın yaptığını beğenmez. Şimdi bu bir gerçek, geçerli kural, ama ben şunu söylüyorum. Sizlerin karşınızda şapka çıkarırım, çünkü çok güzel şeyler yaratıyorsunuz. Herkes, her şeyi yapabilir, ama ben ne mimar ne de belediyece olduğum için bu

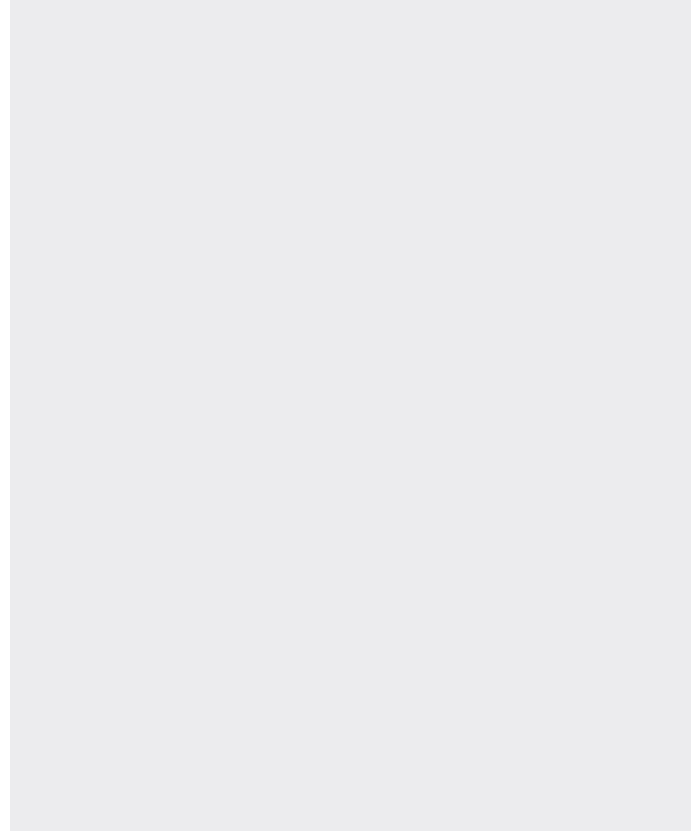
soruların direkt olarak muhatabı ben olamam. İkinci olarak şunu ifade etmek istiyorum. Elbirliğiyle bu şehri en güzellerini ortaya çıkarmaya çalışalım, turizmde kullanalım. Şimdi Değerli Bakanımızın, Ertuğrul Beyin çok önemli çalışmaları var. Madem konu açıldı bahsetmek zorundayım. Ertuğrul Bey göreve geldikten sonra, özellikle bu Cer Atölyeleri dediğimiz tarihi mekânı gündeme getirerek, maddi-manevi katkılarıyla açılışını yaptı. Orada bir devlet opera balesiyle, bir üç tenor konseri yaptık, organizasyonunu da ben yaptım, müthiş bir açılımdı. Zatiâlinizin söylediği gibi kimse görmüyor değil, oraya çok büyük organizasyonlar yapılmaya başlandı ve plastik alanlarda, plastik sanatlarda en güzel bir mekân diyorum oraya. On bin metrekaresine sahip bir yer.

İkinci olarak, yine Kültür ve Turizm Bakanının büyük katkılarıyla yapılmış, Ulucanlar Cezaevi. Şimdi bakın, Ulucanlar Cezaevi acıların olduğu bir yer, ama şimdi o acıları hatırlamak, o acılar içerisinde bir gezinti yapmak, insanlara bu duyguları yeniden yaşatmak gibi önemli bir misyonu var. Kültür ve Turizm Bakanlığının ayırdığı altyapıdan ve tarihi eserleri koruma fonundan ayrıca, Ankara Valiliği emlak vergilerinden alınan yüzde 10'lardan destekleme payıyla, hem Altındağ bölgesine, hem Hacıbayram bölgesine ve Ankara Kale'sine çok büyük bir yatırım yapıyor. Ankara Kalesi'ne bir eylem planı yapıldı, ama bunlar ne zaman başladı? Ankara Valisi Alaaddin Yüksel'in göreve başlamasından sonra yapıldı. Bir eylem planımız var elimizde, o eylem planında Kale'de kim, ne zaman, nasıl, ne yapacak o belirlendi.

2012 yılı sonuna kadar Kale'de müthiş bir açılım olacak, göreceğiz, inşallah bekleme sürecindeyiz şu anda, ama Altındağ Belediye Başkanlığının yapmış olduğu Hamamönü ve şimdi de Hamam Arkası projeleri, görenleri hayrete düşürüyor. Hakikaten güzel bir mekân var. Ben şunu söylüyorum, gelecek vaat ediyor Ankara. Ankara bir başkent, önemli bir başkent, onun için gelmeyen gitmeyen kalsın diye özellikle ulaşım çok

önem veriliyor. Yansıda da bahsettim, kara, hava ve demiryolu ağı üzerinde inşallah geleceği ben parlak olarak görüyorum Ankara'da. Turizmde ulaşacağız, sizin söylediğinizi gerçekleştireceğiz. İnşallah herkes bir gün başkente gelecek, *"Haydi Başkente Gidiyoruz"* diye bir proje başlattık bundan önce. Bir de ayrıca Türkiye Seyahat Acenteleri Birliğiyle bir proje yaptık. Kendi kendinizde bir gün turist olun diye bir sloganla çıktık. O gün 29 Ekim tarihinde 4 bin kişiyi şehir içinde tura çıkarttık, ayrıca Sakarya Savaşında geçen mekânları, şimdi okullara sistem kurduk, öğrencilerimizi gezdiriyoruz, onlara çok güzel tarihi yansıtmaya çalışıyoruz.

Her şey birden bire olmuyor değerli arkadaşlar, mutlaka bir emek istiyor, mutlaka bir para istiyor. İnsanların bu konuda özveriler yapması gerekiyor. Hocalarımıza çok büyük görev düşüyor. Bununla ilgili olarak Gazi Üniversitesiyle ilgili bir çalışma yaptık. Gazi Üniversitesinde ve Milli Eğitim Müdürlüğünde 100 tane öğretmenimizi seçtik ve bunlar eğitildi, Ankara'nın kültürel ve tarihi mekânları anlatıldı, turizm açısından değerlerimiz anlatıldı. Şimdi bu

hocalarımız okullarımızda öğrencilerimizi bilgilendirecek. Bir de ayrıca yeni bir çalışma yapıyoruz, eğitimcilerin eğitimi çalışması yapıyoruz. Gelecek gençlerdedir, çocuklarımızın çok iyi yetişmesi gerekmekte. O sebeple bu konuda bir yatırım yapıyoruz. İnşallah önümüzde parlak bir dönem olacak diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

KATILIMCI- Doğan Bey bu şey konusunda da bize bir müjde verir misiniz? Bu senfoni orkestrasının binası, 10-20 senedir yaklaşık devam ediyor ya.

DOĞAN ACAR- Yine Sayın Bakanımızı şükranla anmak zorundayım. Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın göreve gelmesinden sonra, uzun zamandır atıl durumda duran inşaat çok hızlandı. Ben buraya bugün gelmeden önce, Sayın Bakanımızın talimatlarıyla 9 trilyon daha aktardık bugün oraya. Şu anda üst birinci katı çıkmış vaziyeteyiz. Muazzam bir inşaat, hızla gelişiyor. Önemli bir kentsel mekân olan Atatürk Kültür Merkezi Alanı içerisinde bulunan bu yapının, inşaatı hızla devam ediyor. Eğer bu hızla gidersek iki yıla kalmadan bu inşaat tamamlanacak. Muazzam bir yapı, onun için Ankara'nın soluk alacağı, sanatsal etkinliklerin çok fazla olacağı bir yer.

Biz insana ulaşmada en önemli yol olarak sanatı görüyoruz, sanatın da her çeşidinde varız. Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak çalışmalarımız devam ediyor.

KATILIMCI- Bin mimar, bin okul kapsamında bir günlük bir eğitim için ben 63'te Ankara'ya geldiğimde Altındağ'da Yenidoğan'da oturmıştım. Orada bitirdim ortaokul ve liseyi. Orada caminin yanındaki ilkokula gittim. Gördüğüm şu ki, üzgünüm arkadaşşıma katılmak durumundayım. Ben 40 sene önce orada yaşadım, işportacılık yaparak büyüdüm, çok

sıkıntılıydı. O dönemde gördüğüm okuldan çok daha kötü durumda şimdi, 40 sene sonra o okulun durumu. Bu tabi bir okul diyeceksiniz, turizm değil diyeceksiniz, ama genelin bir parçası yani. Biri ucundan tutun, onu söylemek istiyorum.

Bir de bir anekdot, Arif Bey demin siz şey söylediniz. Bu Vali Konağı yapılırken çok muhtemel protokol görevi içinde yapıldı dediniz. O dönemde sanırım Doğan Acar Bey de bilgi verecektir, Şerif Tüten Bey'in, sizin başta teyit ettiğiniz, onunla ilgili bir anekdot, birazcık yarı magazinsel, ama ilginç olacak, izin vererseniz anlatayım. Ben 73'de o dönem üniversitede okurken, bir yandan da milli sporcuydum. Ankara valileri ya da valiler o bölgenin tüm sporcuların da başkanlırlar aslında. 1973 Cumhuriyetin 50. yılı olduğu için Vali bizi Ankara Tenis Kulübünde topladı. Ben şimdi diyorum, Şerif Tüten Bey yaşıyorsa çok sempatik bir insandı, yaşıyorsa uzun ömürler dileyeyim. Neden bizi acaba o zaman Vali Konağında misafir etmedi diye içimde bir soru belirdi. Belki o dönem çok açılmamıştı, yoksa Şerif Bey çok sempatik bir insandı.

Orada biz toplandık, bize bir anahtarlık verdiler o zaman, ayrıca bir kadeh ve üstünde Beden Terbiyesinin ve Valiliğin arması olan bir kalem. Oradan sonra da bizi aldı götürdüler, Kızılay'da meşhur bir balıkçı vardı.

DOĞAN ACAR- Sandal Balıkçısı.

KATILIMCI- Sandal balıkçısına götürdüler bizi. Orada bir karikatürist geldi, hepimizin karikatürünü yaptı. Sayın Şerif Tüten Beyin de karikatürünü yaptılar, o itiraz etti. Bunu şunun için anlattım: 1970'lerde, neredeyse 40 sene önceden bahsediyoruz ve ben olayın göbeğindeyim, demek ki yaşamışım. Teşekkür ederim.

KATILIMCI- Sayın Müdürüm, bir göndermenize maruz kaldım, bunun karşılığında hem bir borcumu ifa edeyim, hem de yanlış anlaşıldıysam onu düzeltmek istiyorum. Cer Modernin ne kadar efektif, ne kadar doğru, yerinde bir karar olduğunu, iyi bir proje olduğunu hepimiz biliyoruz. Ankara'nın kültür-sanatına katacakları daha şimdiden belli, elbette çok güzel organizasyonlar, kapsamlı organizasyonlar yapılıyor. Bu konuda sizin çabalarınıza da şükranlarımızı benim gibi düşünenler adına aktarmak istiyorum. Zaten zatiâlinizi çok iyi tanıyoruz. Sizin döneminizde Ankara'da kültür ve sanat adına neler yapıldığına da bizzat şahidim, arkadaşlarımla paylaşmak istiyorum.

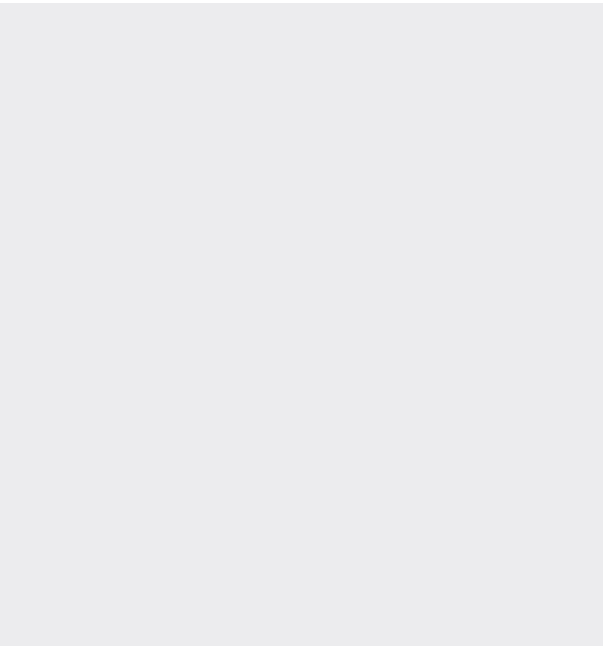
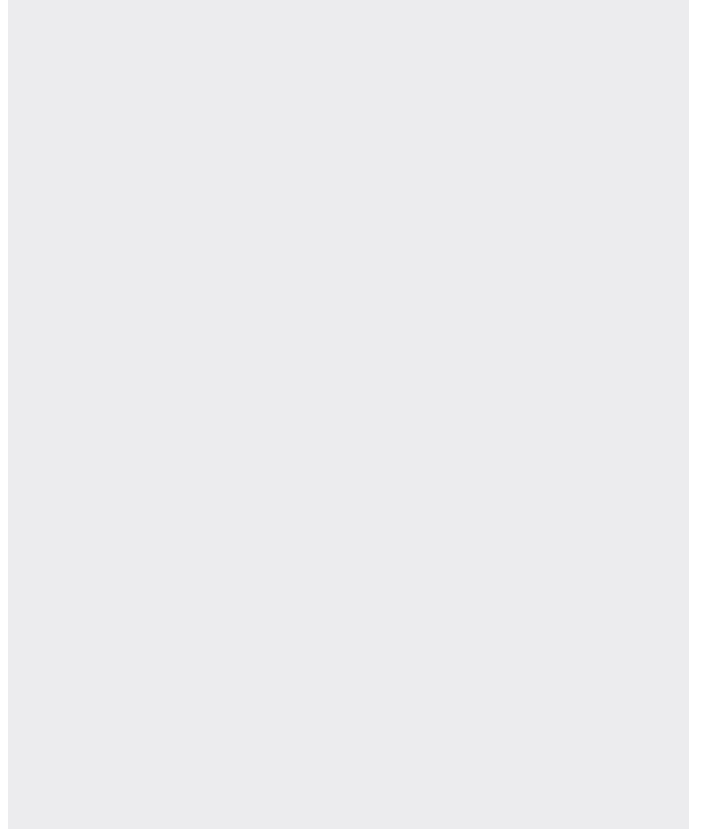
Anadolu Medeniyetleri Müzesi, kendi klasmanında dünya birincilik ödülüne sahiptir, bilenleriniz vardır mutlaka. Sizinle birlikte düşündüğümüz projelerimiz var, turizm spor projelerimiz var, Kütüphaneler Haftasında birlikte yaptığımız çalışmalar var, turistik bölgelere taşıdığımız organizasyonlar var. Bunlar çok çok konuşulabilecek şeyler, ama zamanı iyi kullanmak açısından sadece başlıklarıyla geçiyorum.

O nedenle ben heykelimizin, su perileri heykelinin kapalı cezaevinden, yarı açık cezaevine çıkması benzetmesini bir espri olarak kullandım. Elbette orada olmasından mutluluk duyuyorum, hiç olmamasından çok daha iyi. Ancak, sayısallık açısından baktığınızda, günde 100-150 bin kişinin izleyebilecek olduğu bir arter yerine, istirahata çekilmiş olmasını içime sindiremediğim için. Yoksa elbette orada olması bir kazanç, sanat ortamında o heykelin, o havuzun olması elbette 20 seneden sonra beni son derece mutlu etti.

O bakımdan göndermemi, sadece yapıcı bir vurgu olarak kabul ederseniz.

DOĞAN ACAR- Kesinlikle yanlış anlaşılma yok. Gelecekte o alan bir sanat alanı olarak değerlendirilecek. Üstadımızın söylediği gibi, eğer operayla, Cumhurbaşkanlığı senfoni ortak kullanacakları zaman o salonu, tam onun ortasında kalıyor o.

Şimdi zaten efendim orası gelişmeye açık bir bölge ve belki ilerleyen bir dönemde adliyenin de oradan kalkacağı düşünülürse orası

tamamen bir sanat alanına dönüşecek, o zaman o heykel de değerini daha iyi bulmuş olacak diye düşünüyorum.

Sizlerin engin deneyimlerini, mimari tarzını mutlaka şehircilikte göreceğiz inşallah.

KATILIMCI- Bir talebimi ileterek belki sonuçlandıralım. Bugünün konusu Vali Konağı, dolayısıyla 20. Yüzyılın mimarlığı. Tabii ki Ankara’da Kalenin hatırlanması ve değer kazanmasını hepimiz istiyoruz, Ankara’nın tarihinin gerektiği gibi değerinin verilmesini hepimiz istiyoruz, ama bu tarihin içinde 20. Yüzyıl da var. 20. Yüzyıl yapılarının da değerinin verilmesini istiyoruz. Yani eskiye dönük derken, bu yüzyılda yapılmış olan iyi yapılarımızı kaybetme riskiyle karşı karşıyayız maalesef. Umarım Bakanlığımız da, Valiliğimiz de buna daha çok değer verirler.

DOĞAN ACAR- Teşekkür ederim efendim.

ZAFER AKAY- Sualp Güreşçioğlu’nun sorusu biraz kaynadı gibi, ona da değinerek, aslında konunun çok da uzağında olmadığını düşünüyorum. Ben de Enver Tokay’la ilgili benzer şeyler duymuştum. Şöyle ben bilgi edinmiştim: 60’larda mimarların durumu çok iyiydi. Bu kamusal yapıları çok ciddiyetle yapıyorlar ve bunun karşılığını da alıyorlar, iyi para kazanıyorlardı. Enver Tokay da bu dönemde, iyi yaşayan bir mimar olarak hatırlanıyor, çeşitli detaylarıyla. Bunun birçok ayrıntıları olabilir.

Burada ilginç olan, Enver Tokay bu kadar başarılı bir kariyerle kendini tanııtma ihtiyacı duymamış, yayınlanmamış da... Bu nasıl olmuş diye bakınca, birçok dönemden geçiyoruz, mesela mimarların birbirlerini beğenmeyişleri dünyasından, bir dönem *“Türkiye’de mimarlık mı var?”* denilmesinden. Bugün çok farklı bir yere geldik sanırım, anma programımızla, ulusal sergilerle, çok farklı bir noktaya geldik.

Ben Sayın Kültür Mddrmzn çabalarını da kutluyorum. Ankara'nın tanıtılması çabaları çok değerli. Bu Ankara resminin içinde ağdaş mimarlığımızın da olmasını diliyoruz. Buradan çok değerli bina kimlikleri projesinin yanında, Ankara Şubesine de açık çağrıda bulunmak isterim. Belki daha çok ağdaş mimarlığımızı ve değerlerimizi topluma yansıtabilmemiz önemli, bunun varlığını hissettirebilmemiz önemli. Bunlar hep konuşulur, acaba zamanı geldi mi? Bir gün anket yapılarak, Ankara'nın en sevilen 100 apartmanı diyerek binalara plâket akmaya başlasak, bunu toplumla da paylaşırsak... Bu bence en güzeli, olumlu düşünerek sanırım en iyi böyle yol alabiliriz diye düşünüyorum.

BÜLENT BATUMAN- Bıraktığın yerin çok önemli ve iyi bir nokta olduğunu düşünüyorum. Ankara'nın tüm modernleşmesinin çok önemli bir noktası olduğunu hepimiz biliyoruz sosyal hayatta, ama mimarlık açısından da bunun altının çizilmesi hepimizin ortak dileği zannediyorum.

Herkese çok teşekkür ediyorum.

bina kimlikleri söyleşileri -9
VALİ KONAĞI

Oturum Başkanı
Haluk Zelef, Dr.
ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Konuşmacılar
Doğan Acar
Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürü
Zafer Akay, Mimar

29 Aralık 2011 Perşembe saat 18.30

spt
seminer
panel
toplantı
söyleşi | bina kimlikleri

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ
BİNA KİMLİKLERİ ÇALIŞMA GRUBU

KONUR SOKAK NO:4 KAT: 5 KIZILAY ANKARA

[312] 417 86 65

www.mimarlarodasiankara.org

